ХАРКІВ — КИЇВ

(Дорогою)

Дуже просто це все.

Берете п'ятсот сорок карбованців грошзнаками 1923 року (усього тільки), біжите в Харкові на міську залізничну станцію.

— До Києва мені! На скорий! Через Полтаву шепетівським!..

Хапаєте квитка і біжите додому. Хапаєте речі й біжите на двірець. Біжите пероном.

Підбігаєте до першого вагона й на східці…

— Ваш білет?!

— Ось!

— Це сьомий, а ваш третій! Біжите далі…

Ви обов'язково курите. Як біжите од сьомого, то кидаєте спересердя недокурок на перон.

— Гражданин! Три карбованці золотом! І коли вас уже привчимо?!

— Та я… Та їйбо…

— Три карбованці! Інакше, будь ласка!..

— Тьху! Ти, лиха година!

— Ще три карбованці, гражданин! Плювать забороняється...

Платите тільки три й біжите далі...

— Куди?! Це шостий! Ваш далі... Смалите "далі".

— Ваш?! Це п'ятий! Далі!

— І ти, боже мій!

— Ваш?! Це другий! Ви пробігли!

— Ху!.. Це третій?!

— Третій!

— О!

І раптом на східці. Прожогом!

— Та чого ви так? Ще встигнете! Горить, чи що?!

— "Горить"! А вам що?! І спішу! Що я, даром за "скорость" заплатив? Гроші за "скорость" берете, а спішить не можна?! Які?!

Сіли...

— Пиши ж!

— Та писатиму! З дитинства пишу. Як руками не володітиму — ногами писатиму!

Бамбамбам! Сюрррррр! Поооїхали...

* * *

Вагон повнісінький індексу госплану, товарового карбованця і "помилуйте — хунт білого вісім з половиною"...

Отак — ревізор "об'єдінєння"...

— Знаєте, п'ятнадцятий розряд плюс командировочні... Жить можна, хоч жінці і двадцять чотири роки! Я з молодою одружився! Кімната на Пушкінській!.. А ви з Москви?

— З Москви! Жить можна! Червінець дев'ятсот п'ятнадцятого! Розряд шістнадцятий! "Нагрузка" — п'ятдесят відсотків!

— Ооо! Так єто же харашо!

— Ну не без того... знаєте!

— Ну певна річ...

Отак — пальці, нігті й ножиці — маленькі... Самий манікюр, у кашеміровій спідниці і в газовій хустці аж до підборіддя.

— У відпуск! Оддихнуть! Так устала! Так устала!

— А ви де?

— Машиністка!.. Роботи! Роботи!

— А ви так, на вигляд, нічогенько!

— Так устала! Так устала! Ви мужчини, а ми женщини! Мужчинам легше, а ми женщини!

І око зпід газової хустки так лукаво на того, що ото "ви мужчини"... А "ви мужчини" хлопець чорнявий. Кучерявий та чорнявий... І френч аж прилип до нього...

— І мужчини, і женщини однаково...

— Женщина одвертіша й щиріша. Ми довіряєм! А вам, мужчинам, довіряти не можна! Правда?

— Чого не можна?!

— Ви ж мужчини, а ми женщини! Хихи! Хихи!

— Моооожна!

"Можна, — думаю собі.— І навіть довірить..."

— А я у Вукоопспілці! До мужа їду! Так хочеться, так хочеться! Щоб швидше!

І брови вгору. А брови! Брови! Хоч у хомут закладай! Яку хочте вагу витримають, аби гужі добрі. І чорні, чорнії На білому тлі, як дві п'явки, добре нассавшись, хордами лягли...

— Хоч би скоріше!

— Да, знаєте?! За шість місяців? Ну, ще говорить можна вивчитись! А писати, ну ніяк! Читаєш оті українські газети, ну, як ти за шість місяців вивчишся!

— А, знаєте, треба! У нас наказ! Хто не знатиме, звільнятимуть!

— Видумають?! Ну, навіщо воно? Кому воно потрібне!

— Ви, товаришу, недооцінюєте національного моменту! Це величезний чинник! І от, як реальні політики…

— Ааа?!

— І в нас! Ну, як я буду!! Приносять поукраїнськи. Перепиши. Я переписую… Тепер, знаєте, так трудно службу дістати.

— Ков'яги… Водяна… Копи… копи… копи…

І косять… косять… косять… І орють… орють… орють…

Стане, зирне на потяг, і знову коса над прикорнями зашуміла. Хліб буде.

* * *

Поряд у вагоні зародок української опери до Києва вертає. Артисти М. І. Литвиненко-Вольгемут, Микиша й Луб'янцов. Концертувати їздили: демонстрували в столиці українську пісню.

— Ну як?

— Буде опера! Українська опера буде! Всі в Харкові прихильно поставились. їдемо до Києва конкретизувати!

І очі блистять в усіх: опера буде!

Полтава зеленими кучерями тріпонула. Он на горі!

Ось Ворскла! Тихо, так тихо підкрадується до Полтави, щоб обнятися… Давно вже вони обнімаються, Полтава з Ворсклою, одна в одну закохані…

— Е! В нас Ворскла! Це так полтавці...

— Е! Наша Ворскла біля Полтави тече! Це так, хто над Ворсклою живе...

І треба ж ото так закучерявіти, та ще й на горі, та ще й над Ворсклою!

Ну як ото лялька! Пишна, така пишна та тиха, така тиха, слухняна.

Хароша Полтава!

І люди на Полтавщині хороші!

М'якенькі:

— Мольока ви б у мене не взяли часом? Не люди, а просто тобі земляки...

Хароша Полтавщина. Краща, як Харківщина...

* * *

Абазівка... Решетилівка... Миргород... У вагоні сутеніє...

Ревізор "об'єдінєнія" вже засмалює на всі завертки... Усміхається ввісні: очевидно, на один розряд підвищили...

"Манікюр" тихенько "Молчи, грусть, молчи" виє, а "Вукоопспілка" стелеться та все:

— Ах! Скоріше б!

В останньому купе хтось гармошку витяг і потихеньку "тре на порох усіх катів".

"Ми всіх катів зітрееем на порох..."

І так ніби отой порох із стертих усіх катів сиплеться, сиплеться тобі в очі, сиплеться... І... засипав... Смик!

І вже з купе:

— Триндитриндитриндитриндитринди... Полька!

Перетер, значить, катів і в танок ударив...

Сниться, ніби на весіллі десь з дружкою по хаті гасаєш...

— Товаришу! Чи не можна полегше?! Полицю провалите!

"Дивись, — думаєш, — зроду не танцював, а тут як урізав, на верхній полиці лежачи". Мент... і провалля...

* * *

— Вставайте, до Києва під'їздимо! Зараз міст!

Потяг тихо-тихо суне...

Дніпро! Спить ще, легеньким серпанком укритий...

Тільки ажажаж ондечки зуби вишкірили: сонце вже одним променем їх лоскотнуло. Усміхнулись і щільніше серпанка натягають.

— Не займай! Ще хоч хвилину! Розніжились...

Лавра…

Сіртонулась до неба дзвіницею й стала. А може, там нема до кого й сіртатись?! А ось "бога" топили!..

"Видибаввидибав" — не видибнув старий Перун, захлинувся… А який "могутній" був!

Досидівся на горі, поки за бороду — й бувай здоров, боже! Грими там, на тім світі!

Саваоф хитріший! На небо забравсь.

Нічого. На "юнкерсі" привезуть…

Не "видибне" й Саваоф!

Київ!

— Нооосииильщик! Скоріше! Я до мужа їду!

— Нетерпляча яка! Дивись!

КИЇВСЬКІ ЧУДЕСА

Ніколи я, рушаючи з Харкова, не гадав, що сподоблюсь у Києві потрапити на чудо. Та де на чудо?!

На чудеса! На цілий оберемок дивних діл, чудних діл… Не встиг із візника зіскочити:

— Чули?!

— Ні, не чув! А що я мав чути?

— Обновились!

— Хто кого обновив?

— Церкви обновилися, ікони обновилися, хрести обновилися… І досі ще обновляються… Отак стоїш, дивишся на баню, а вона яснієяснієясніє… Сподобивтаки господь!

— А може, то я сподобив? Не встиг приїхати, а воно, бачите, зразу всі бані на церквах заблистіли. Може, я святий?!

— І завжди ви так… Вам серйозно, а ви… Все ви всміхаєтесь… Хіба ж таки можна так ото про святі речі?

— А що скоїлось?

— Та таке… таке… господи! Сьогодні вранці йдуть люди на базар, а на церкві, на Скорблящих радості, знаєте, що ото біля Сінного базару, баня як заблистить… Впали вони навколішки… А вона дедалі все яснішає… все яснішає… На дзвініці… На самій церкві так так ржавою й залишилася, а на дзвініці, як новісінька, як тільки що позолочена!

— Так чого ж тільки на дзвініці? Паламар у тій церкві чудотворець, чи що? Чи, може, дзвін якийся преподобний там висить?

— А! Що з вами балакати! Підіть подивіться!..

Пішов подивиться.

Народу — тиск. Стоять, голови позадирали… Задрав і я.

Справді, одна баня на дзвіниці блистить, а на церкві темна.

Підходжу до гурту.

— І вийшов він, оврей той, на балкон! Зирк на церкву — блискавка! Так і засяяла! Перехрестився він та до батюшки!

— Єврей, тьотю, і перехрестився?

— Та не мішай! Дивись який. Проходь, проходь! Знаєм ми вас, невірних!

— ...Перехрестивсь, кажу ж, він та до батюшки! Прибігає батюшка, а над церквою сяйво. І в церкві чує пєніє ангельськоє... Упав він навколішки й обновився!

— Батюшка обновився?

— Не батюшка, а Николайсвятитель, чудотворець Мирлікійський, морда твоя заспана! "Батюшка"!

— Єврея, значить, господь сподобив?

— Єврея, голубчику, єврея!

— Господи! Буди милостивой ко мінє, грішниці! Єврея?!

— А єврей разі не чоловік?

— Чому не чоловік?! Чоловік та ще й, видимо, неабикакой чоловік!

— Різні, значить, і євреї бувають. Є євреї православні, а є й... іншії євреї!

— Раз сподобився, значить, правильной єврей!

— Увойшли вони до церкви. Когда смотрять, а ризи на владиці нашій богородиці й приснодіві Марії, на тій, що ліворуч, на великому гаку висить, біліють… біліють… біліють…

— І всьо єто чепуха! Какоє-такоє, сказать, чудо? Обман зрєнія — і больше нічєво! Оп'ять же таки бога нєту, а все єто темнота й забобони, которої…

— Бога нєту? А дозволь тебе спросить, чому ти, сукин ти сину, осліп? Уже одно око вилізло, погавкай ще, і друге вилізе! "Бога нєту"! Який найшовсь?!

— Чого ж ви лаєтесь?! Ви темний народ, вас дурять! Церква така й була… Дзвіниця пізніше одремонтована, от вона й блистить ясніше… То ви не помічали раніше. А тепер хтось чутку пустив, всі за неї й ухопилися. Оце й усе чудо… Чоловік правду каже, а ви лаятись! Каламутите народ! Робити вам більше нічого. Вигадають нісенітницю й базікають… Робити б краще йшли…

Шусьшусьшусь по одному. Розійшлись.

* * *

…І вроді как янгол лучезарной на небі з'явився й сів на вон той кунпол! А єврей торгувать устал іттіть. Як посмотрив же він ув окошко, боже ж ти мій, господи!! Такоє сіяніє, вроді как сонце!

Розказує "спеціалістка".

Ви колинебудь бачили спеціалістку від писанія? Це жінка якраз того віку, коли вона стоїть на грані "бабства".

Фізіологія таку добу в жінок зове "клімактеричною". "Баба" тоді казиться. Сказ той різно виявляється. Виявляється він і половими, і релігійними, і різними іншими екстазами...

Ви подивіться на неї: це якась суміш херувима з онаністом і з дияволом! Очі її єлейнострамні, з блаженнопохітливими огниками. Пісне обличчя, тьмяне якесь, гостроносе. Губи осокою. На лобі пудра з оливою. І в голосі її якось дивно вібрує "трясця" з "да ісправиться молитва моя".

Біля неї дрібнесенька, сухесенька, як огірокжовтяк, порепана бабуся. Архів останнього століття. В неї в руках малесенька вистрьопана хусточка й ціпочок.

Більмами своїми вп'ялася бабуся в "спеціалістку", і з тих більмів її капають на хусточку дрібнесенькі, такі старістарі слізки. Плаче бабуся... Слізки тії котяться борозенцями в рота й перемішуються з:

— Дивні діла твої, господи!

— ...І как сказано в святому писанію: "Обновиться, яко орля, юность моя", — так і той єврей услихав голос із неба...

— Хи! Хи! — чмихнув хлопець якийсь.

— ...Голос із неба... Чого ти, байстрюк, чмихаєш?!

— Дивні діла твої, господи!..

І попливло далі про голос із неба, про "знаменіє", про "зглянувсь господь"...

* * *

Біжить піп. Він якось ізігнувся, убгав шию у комір своєї ряси.

На ходу благословляє (хто до його підскочить), ніби одмахується.

— Батюшка! Об'ясніть, будь ласка, почему єто усьо здєлалось?..

— Не знаю, православні. Нічого не знаю!

— Ви ж священик! Вам дольжно буть звєсно, в чому тут сила!

— Не знаю, православні! Нічого не знаю! І зник...

* * *

А в церкві!..

Просунуться не можна... свічок... свічок... свічок... Із вівтаря визирає піп в єпітрахилі... Вартує... Молебні... Акафісти...

Заробіток добрий.

Стоять купами перед іконами, перед плащаницею, перед охрестами... І чуєте:

— Он! Он! Дивись! Не було нічого, а тепер бачиш?!

— Та де? Нічого не бачу!

— Та он же! Бачиш біле!

— Та, може, воно так і було?

— Ні, то вчора поновилося.

Якась баба поклони гріє, аж лоб тріщить. А титар за столиком:

— Єта вісім! А єта дванадцять! А вот єта двадцять п'ять!

* * *

Кругом церкви гуртків ще більше.

Якийсь студент доводить, що ніякого чуда нема.

— Це природні явища, граждане! Золото під впливом змін в атмосфері іноді ніби поновлюється. Може, й тут це трапилось. А найпевніше, що так і було. То тільки ніхто не звертав уваги!

— "Було"?! Бач який! Верзе!

— Не віриш сам, так і не базікай тут!

— Темнота ваша...

— Не слухайте його, православні... Я всю біблію проізошла! Там про все єто єсть!

* * *

— Чого такого іздєлалось? Чого народ стоїть?

— Де ти такий узявся? Не чув?! З неба звалився?

— Обновлення! Кунпол, смотри, блистить. Обновився. Чудо!

— Кунпол, говориш?! Везьоть кунполові! А вот у мене черевики ніяк не обновляться! Що б єто такоє значило? Га?

— Страмнючий! Черевики з кунполом порівняв! І де тільки такий народ береться…

* * *

— Узяли на дослід… частину позолоти. Професори. Узнають — і все буде відомо… Ніякого чуда! Заробить хтось хотів…

— Ррразойдись! Ррразоіідись, тобі говорю!

* * *

І це в Києві! Іще раз: Це в Києві.

СЛІПЦІ

Звідки вони тут?

Що таке трапилося, що Київ так сподобався отим незчисленним соло, дуетам, тріо, квартетам, квінтетам і навіть секстетам, з скрипками, з гармоніями, з фісгармоніями, з лірами, з кларнетами, що їх ви подибуєте на базарах, біля церкви, на ріжках людяних вулиць?..

Звідки оте все, що ото грає, співає, причитує, проказує й простягає картуза чи мисочку, чи торбинку:

— Пожертвуйте!

Скільки їх?!

Таке враження, ніби розстебнулись усі притулки й захисти для сліпих з усенького Союзу і все їхнє населення маленькими гуртками висипалося з них і розсипалося по київських вулицях…

Розсипалося — заграло й заспівало…

Ось — лірник.

Молодий ще, так років під тридцять… Руді кучері копицею. Вертить ліру так, ніби для того треба принаймні з п'ятнадцять кінських сил… З великим "трудом" вижимає з себе:

Отець наслідство розділииив…

Біля його "половина". Здоровенна червонощока молодиця їсть огірка й підтягує:

Иииив…

У пелені в неї дриґає ногами "музичний твір" місяців на шість віку. Він ("твір") припав до груді і присмоктує в унісон лірі, ухопивши правою рукою неню за пазуху, а лівою себе за п'яту…

Збоку другий "твір" наминає окрайця…

Ціле "музичне сімейство"…

Біля "оновленої" всіх скорблящих квінтет жарить "Ой не шуми, луже, зелений байраче!..". Три жінки й два чоловіки.

Один підограє на гармонію, а решта "вокалить"… Співають дуже добре…

Прекрасне сопрано. Добрий баритон і чудесний молодий, свіжий, як струмочок лісовий, альт. Біля їх купа народу… Слухають уважно…

Репертуар, сказать би, непідходящий для такої святої події, як "оновлення" цілої бані на цілій дзвініці, проте "лимони" аж шелестять у картуз...

Біля Софії якийсь дідок, мацаючи пальцями розгорнуту книгу, тягне:

І прийшов Ісус у Кану Галілейськую... 144

Киває в такт головою, одгонить мух і рече... рече... рече... Іноді забудеться перегорнути сторінку і по тих же таки горбиках смалить:

Блаженні нищії духом,

яко тих є царство небесноє...

Підходжу до Лаври. Ще здалека чути якусь одноманітну, тягучу, безнадійну якусь пісню під акомпанемент фісгармонії...

Грає жінка років так під тридцять, а за нею стоїть, заплющивши очі (сліпий, мовляв!), чорновусий чолов'яга й підтягує басом. Скрипучим, як немазаний віз, басом.

Навкруги юрба.

Жінка спочатку проказує куплета, потім б'є по клавішах, і різке меццо проривається скрізь юрбу, б'ється об лаврські мури і котить вулицею, по бруку підстрибуючи...

В юрбі баби хлипають і витирають хустками сльози.

"Що, — думаю, — за таке жалібне?.."

Виявляється, що про "Олексєя, чоловіка божого" ціла поема, рядків, мабуть, тисячі на чотири…

Як "Олексєй, чоловік божий" утік од родителів із книсопотамської землі[9] і що з того вийшло.

Хочете, я наведу вам те, що так впливає на православних, що вони, слухаючи його, хитають головами і ревуть… ревуть… ревуть…

Початку пісні я не чув…

А середина отака:

Олексєй плач родительской ежедневно слихал

І жону свою єжедневно видал,

У творця небесного усердно благал,

Щоб од іскушенія його ізбавлял.

За такія подвиги господь його наградил, День його кончини йому вія одкрил. Когда Олексєй день кончини узнал, То про свою жисть усьо сам написал.

17 марта Олексєй іскончавсь

І об цьому иа всім Римі слух роспространявсь.

У церкві на службі, когда народ стояв,

Священнослужитель з неба голос услихак "До Євхиміяна у дворець ви найдіть І божого чоловіка вмершого знайдіть". Князья і священнослужителі з хресним ходом до

Євхиміяпл у дворець пой шли

І божого чоловєка вмершого знайшли. Лицьо у вмершого, як сонце, сіяло І ангельський вид воно приставляло. У руках у вмершого був бамаги сверток, Що то за записка, ще й не знав народ.

Священнослужитель записку у вмершого взяв,

Стоячи, народу її прочитав,

Священнослужитель її прочитав,

Олексєй таке слово написав: "Ізвінітс мені родителі, що я к вам немилостивий бивал, Я плачі ваші єжедневно слихал І жону свою усегда видал, Но творця небесного усердно благал, Щоб царство небесне он вам дарував..."

Не буду всього наводити, бо дуже воно довге... Після цього "Ізвінітє мені" (добре, що хоч не pardone!) "отець на землю впав, плакав, і ридав, і тєло вмершого слізьми обливав", потім "родная мать сіє услихала, скрозь народ прибіжала, впала, плакала, ридала і так узивала..." Потім:

Жона иовобрачная сіє услихала,

Волоса на собі порвала,

Плакала, ридала

І так промовляла: "Тридцять чотири годи заповідь я виполняла, Дівство й ціломудріс своє сохраняла".

Множество народа стояли І од сліз усі не вдержались...

Чого вже те "множество народа від сліз не вдержались", не сказано... Може, того, що "жона новобрачная тридцять чотири роки дівство й ціломудріє своє сохраняла". Шкодували...

А взагалі кінчилось, як і завжди, — поховали Олексєя...

Круг тої "жалібної" фісгармонії нарахував я шістнадцятьох бабів, п'ятьох черниць, трьох ченців...

Із тих шістнадцятьох плакало п'ятнадцять, тільки одна лускала насіння.

Я прошу плужан і гартованців звернути увагу на форму наведеного мною твору, бо твір той колосально впливає на слухачів...

Може, це допоможе нарешті остаточно розв'язати складне питання про "форму" й "зміст" у літературнім творі... Адже ж я не помилюсь, мабуть, коли скажу, що ідеал кожного твору мистецького — якнайдужче захопити слухачів...

А наведений твір захопив, як бачите, аж дев'яносто п'ять відсотків тих слухачів. Хіба це не ідеал?!

Я прошу звернути увагу на ці вірші "плужан" і "гартованців", бо вважаю, що київські "панфутуристи" до того вже дійшли... Бо коли б, приміром, автора оцих віршів:

А згори і знизу

Благаючий голос:

"Роздери мою ризу,

Напій мій спраглий колос,

Наповни щільники мого бажання —

Віки

Я в напруженому чеканні! А я над землею Пряду ричання лева: "Гори!" —

так, кажу, якби їхнього автора посадити біля Лаври за фісгармонію і він "запряв би ричання лева", то з шістнадцяти слухачок заплакало б вісімнадцять…

При підходящім, певна річ, акомпанементі…

А це вже більше навіть, як ідеал…

Біля кожної церкви — сліпці! А на базарах?!

І ходять, і лазять, і стрибають, і співають, і плачуть, і при' читують:

Дайте ж, мамочко, тьомиому.

Та дайте ж, папочко, невидющому.

І дають…

І живуть… Без ніяких державних субсидій живуть. А опера прогоріла…

ПРОЛЕТАРСЬКИЙ САД

Отак як увійдеш у нього, у київський Пролетарський сад, глянеш навкруги, подивишся та тільки: — Цццццц!!! Ох і красота ж!

Ну до того ж красиво, до того красиво!.. Ну як би вам це так переказати, щоб ви красу ту уявили?.. Не можна! Не підбереш слів відповідних ніяк!.. Сказать вам, "як у раю", так все одно ви раю ке бачили… "У Швейцарії" — так я тої Швейцарії не бачив… У всякім разі, красивіше, ніж у харківськім "Ве реалі" над Лопанню. Це для вас, харків'ян, гадаю, зрозуміло… І для мене теж…

"Купецьким" колись той сад звався.

Не дураки були купці, вибравши таке для себе місце.

О ні!

Положим, хоч купці й не дураки, а пролетаріат київський, виявляється, розумніший, бо одібрав його в купців… І тепер він Пролетарський. Тактаки, кажу, красивий він! Особливо ввечері!

Як підійдеш до кручі, як глянеш на Дніпро, та ще як заграє тоді музика, так… Ну харашо — й квит!

А Дніпро чорнийчорний, аж синій! І так хвилею тільки блисьблись! А по ньому золоті смуги покотились… покотились… покотились… А між тими смугами зорі шопенівського вальса танцюють… Візьмуться за руки з ліхтарями

І пішли, пішли, пішли… Під музику з Пролетарського саду… Бал ліхтарнозоряний на Дніпрі!

Ніколи не бачили?

Приїдьте подивіться колинебудь…

Диригує балом гудок пароплавний.

Коли пари підуть туди до Слобідки, на хвилях гойдаючись, тоді назустріч їм із Слобідки гудок біжить і кричить:

— Мадам! Месьє! Турнеееe!1 Тоді вони назад!

Пробіг пароплав — вони знов до Слобідки. А зала широка, зала велика. Сам Дніпро. Знаєте, що таке Дніпро?

Це — річка… Така, значить, штука, як у вас Лопань…

Є, положим, між ними деяка й різниця.

Приміром:

Дніпро пахне, а Лопань воняє, Дніпро красить місто, а Лопань каляє. А найголовніша різниця та, що Дніпро — це є Дніпро, а Лопань — так то хай вона вам сказиться!

А води в Дніпрі!!!

От, братця, води! Відер… відер… відер… відер…

Що, якби такої води та харківському водопроводові?!

От би заробив!!!

А Київ ні.. Він не загребущий: хочеш, тут, на березі, пий, хочеш — додому бери.

Ніхто за тобою не бігтиме, ніхто тобі не кричатиме:

— А бони в тебе на воду є?

От над якою річкою висить київський Пролетарський сад...

Над Дніпром повис, над Славутою... І давно вже висить, і киян, і приїжджих милуючи.

Стоїш над кручею, дивишся вниз...

Дніпро з Межигір'я розженеться біля Чорторию, підбіжить до вашої кручі та так ото, ніби жартуючи, під бік Ті штовх!

Чого, мовляв, стара, замислилась? Не журись! Купці не повернуться!

І покотив далі, разів з тричі перед кручею крутнувшись. Ніби парубок! Хароший Дніпро!

А ви знаєте, що й "пролетарі" в київському Пролетарському саду не такі, як інші. Якісь особливі...

У шовках усі, у лакерках, в перснях з діамантами. Он, приміром, подивіться — "пролетарка" пливе... Не розбереш де зад, де перед... Усе якось переплуталось... І там бант, і там бант... І там гора, і там гора!

І вираз однаково "одухотворенний" — і ззаду, і спереду! Якби не капелюх, так не знав би, з якого боку на неї дивиться... Ходить по садку й пахне! І пахне з усіх боків!

Так і не розібрав, з якого вона "проізводства"...

А біля неї "пролетарій"... Штанчата до колін, черевики гостроносі, піджачишка якийсь короткополий... І так ото біля неї щигликом, щигликом!

Очевидно, "металіст"... По благородному металу...

А он за столиком сидять дядя, пиво "дують". Нахилились на столик, так і на столику пузо, і ліворуч од них пузо, і праворуч од них пузо... І все їхнє власне пузо... Не дядя, а саме пузо...

Вгору од пуза пішла жилетка, а за жилеткою пішов комірець.

Пішов і сховавсь у холці... А на холці хтось футбольного м'яча поклав і дірку в нім продрав... В оту дірку пиво виливається... Виллється, а потім з дірки вилітає з бризками:

— фффу!

На голоді, мабуть, дядя працюють!

Ото втомились за день, а тепер відпочивають!

А музика Ліста, Чайковського, Оффенбаха одхватує! Харашо грають! Харашо грають — "пролетаріат" задоволений!

А задоволений, значить, щовечора повно! "Єднається" добре.

"Єднається" й не думає, що надійде той час, коли пролетаріат гукне вже йому назавжди: "Ану, хлопці, роз'єднуйсь!"

Київ

27—VII 1923 р.

"ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА"

(Мабуть, не фейлетон)

Так це зветься:

"Откритий театр імені Шевченка". Це середніми літерами. А потім: "Б. Тіволі".

Це вже великими червоними літерами. А далі вже йде "Ісключительная програма із № номерів".

"Тільки в нас! Тільки в нас!"

"Послєдніє четире гастролі!"

"Послєдняя прощальная гастроль і бенефіс!"

Оце все так і лізе в вічі з кожного афішного стовпа, з кожного паркана, з будинків, з будок...

Підіть колинебудь навмисне подивіться, як там "роздєлують" ім'я Т. Г. Шевченка.

Як.там "знаменитая і несравненная", обхватів у чотири "исполнительница", вижимає з отакенного рота щось таке скрипуче, хрипуче й тягуче, що зветься чи то романсом, чи то "народною" піснею.

Як у неї при цьому очі "закочуються", а з декольте "викочуються" (не очі, звичайно!..).

З перекривленим якось особливо ротом, з намазаними "до отказу" губами й очима, прилюдно ґвалтує "єдинственная" своє надірване горло, і звідти летить поковтане й пожмакане:

А где мой щит? Казууук отнял...

Казук — це значить козак. І це "іменем Шевченка".

Або маєте "слєдующий номер нашей програми".

"Знаменитий (там не знаменитих нема!) ісполнитель восточной песни". "Восточная" пісня — це, як ви й самі, певна річ, догадуєтесь, — кавказька пісня.

Кавказька пісня в "саду імені Т. Г. Шевченка" визначається тим, що одягнений в черкеску підмазаний "лезгин" чи "грузин" перекривляє російську вимову кавказьких народностей, тягне ті слова під сумний (ніби східний) мотив і додає до кожного куплета:

— Ва!

Коли пісня весела, тоді "ва" коротке й бадьоре, а коли тая пісня сумна, то те "ва" різким неприємним голосом тягнеться через увесь кін, аж доки "знаменитий" не заховається за лаштунки.

"Восточні пісні" в трактовці харківського саду "імені Шевченка" такіо:

Наш Кавиказ край весолій, В ном висегда бакали полни, А я смуглий малчик юга, Вип'єм за край наш Кавиказ...

Або:

Без лубві і жизні нет.

Хто раз лубил, пускай ещс палубит.

Ваааа!..

І це "імені Т. Г. Шевченка". Знаєте, якого Т. Г. Шевченка?

Того, що "Кавказ" написав!

Як повашому: "Ва" чи не "Ва"?..

Помойому, так просто "Вава"!!!

Далі ви маєте куплетистів, трансформаторів і т. ін.

Багато там у тій "ісключительной" програмі їх є...

Це до дванадцятої години уночі.

А після дванадцятої починається кабаре з каскадними, ліричними, венгерським хором, румунською оркестрою, виноМ "лучшего качества" і з "требуйте шашльїк из молодого барашка".

І все це "імені Тараса Григоровича Шевченка"...

От що!

Тарас Григорович, на жаль, умер уже! Власне, не Тарас Григорович умер, а померли його біцепси, так що він сам себе оборонити не може!

Треба комусь іншому за це взятися!

Це, звичайно, не значить, що треба взяти мітлу й захопити оту всю "ісключительную" з садка.

Мітла, навіть драна, може на що корисніше придатися... Це — раз...

А друге — є таке прислів'я: "Не займай когось, так воно тобі не робитиме чогось".

А то займи, так воно тобі замість "романсу" заверещить істерикою...

Отже, хай вони собі співають і танцюють, треба тільки ім'я Тараса Григоровича з тої "кумпанії" вилучити.

А він не образиться! Їйбо, ні!

ВСЕСОЮЗНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ВИСТАВКА

Москва, 21 VIII. 21 серпня виставку одвідало 6 тисяч групових екскурсантів, без поодиноких одвідувачів, що їх кількості точно ще не встановлено. Прибувши вчора до Москви, екскурсантиселяни з великим зацікавленням обдивились павільйони ветеринарного відділу, де вони мали нагоду одержати цінні поради про практичну боротьбу з епізоотіями.

Окрім прибувшого з Великоземельної тундри ненця Виячевського, про котрого вже повідомлялося в газетах, на виставку прибули ще два дідиненці з оленями, північними собаками і всіма хатніми причандалами. Прибувші в одному з кутків виставки збудували свої чуми, в яких~ будуть жити до закінчення виставки.

ВСЕСОЮЗНА ВИСТАВКА ОДКРИТА

Виставка!

Наймодніше, найчастіше, й найулюбленіше тепер це в Москві слово!

Ще 18го, під'їжджаючи до Москви, чуєте і у вагоні, і на станціях, і скрізь:

— А завтра виставка розпочинається! Завтра! Ех! Якби одним оком!

— Так чого ж?

— Та до Петрограда треба!..

А в Москві вже і візники, і подорожні, і просто собі цікаві:

— На виставку приїхали? Так! Завтра! Завтра розпочнеться!

19го раннім ранком вся Москва червоними крилами затріпотіла!

0 12й удень призначено відкриття!

З 10ї години біля Калузької застави море людське... Автом не продерешся.

1 пішоходами, і вулицею сунеться лава... Авто... візники... мотоцикли...

Тільки до Калузької застави. Далі авто тільки з особливого дозволу Главвисткому.

Пішки, будь ласка! Та й де таки з тим автом, коли ледве боком просунешся?!

Десять тисяч квитків видано! А заявок було на шістдесят тисяч! Куди~ж таку силу?

А йдуть... ідуть... ідуть... І з квитками, і без квитків.

Кожному цікаво.

Берег Москвиріки по той бік Нескучного захряс народом...

Делегати збираються у дворі Гірничої академії і звідти окремими групами рушають на виставку.

Гості по районах, зарані встановленим порядком, організовано, групами.

Порядок скрізь зразковий!

Все точно передбачено, зважено, вирахувано... Нігде найменшої зупинки, непорозуміння, неладу... Як годинник! І то хороший годинник!

Та невже тут шість місяців тому був "всемосковський смітник"?

Невже за шість місяців (навіть якби й не смітник тут був!) можна збудувати ціле місто?!

Та яке місто! Не звичайне, що ми звикли бачити й уявляти собі його, а дивне якесь, чудне й разом із тим прекрасне!

Місто, де поруч бурти бурятської чи ненецької ви бачите грандіозні, останньої техніки, павільйони?!

Це — казка якась!

"Казка"?! Хароша мені "казка", коли ви це на власні очі бачите! Москва каже: — Це — чудо!

Так, це справді чудо! Перше чудо чудотворця народу, трудящого народу, якому дали тільки два роки відпочити від панських гармат і кулеметів.

Два роки! А якби дванадцять років?!

Об IIi2 прибувають члени ВЦВКу, Раднаркому, ВЦРПС, дипломатичний корпус, Московська Рада й інші представники вищих радянських, партійних і професійних Організацій.

11 год. 40 хвилин — вхід на виставку закритий!

Поамериканському! Точно! Як було ухвалено, так і насправді...

Вся площа перед головним виставочним будинком — жива людська маса!..

Заводи, фабрики, Червона Армія, селяни підмосковні, представники і союзних, і автономних...

Всі... Всі... Всі...

Українці, білоруси, татари, тюрки, грузини, вірмени, лезгини, бухарці, башкири, киргизи, калмики, буряти, монголи, вотяки, остяки, чуваші, марійці, ненці, зиряни...

Кожух і халат... черкеска й свитка...

Чоловіки з косами й чоловіки голені...

Жінки в штанях... Чоловіки в "спідницях"...

Шумить, хвилюється людське море...

Рокотом тихим рокоче…

12 годин…

— Тутутутуту!!

Фанфари засурмили!.. Десь високовисоко на башті, де серп з молотом плуга перехрестили… Бах! Бабах! Бах! Сальва гарматна! Тиша…

— Оголошую всенародні збори одкритими!

Це так т. Л. Каменєв, заступник Голови Ради Народних Комісарів СРСР…

…Повстаньте, гнані і голоднії

Грізно котиться "Інтернаціонал" з десятитисячних грудей…

— Слава! Слава! Ура!

І вже над серпом і молотом, що плуг перехрестили, тріпоче червоний стяг! А на нім:

"Перша Всесоюзна СільськоГосподарська і КустарноПромислова Виставка СССР".

Президія зборів: Каменєв, Риков, Нариманов, Свидерський, Красін, Чичерін, Догадов, Шефлер…

— Від імені Головвисткому… Ілліча… На почесного голову… Його ініціатива… Його…

— Слава! Слааава!

Ілліч! Слово тільки одно і... грім оплесків... ...На почесних членів президії — Калініна, Троцького, Зінов'єва... Томського... Сталіна!..

— Урррра!

Летить в грамофонові труби:

— Слово... Рикову!.. Оплески...

— Від імені робітничоселянського уряду... вітаю... "Змичка"... Робітники... Селяни... Сільське господарство... Промисловість... Багатство країни... Вчімось...

Слово... Чичеріну...

Люблять Чичеріна... Довго з усмішкою кланявся, доки стихли...

Закордонні держави... Радянські республіки... Значення виставки... Відносини з Заходом... Переможемо...

Слово старшині дипломатичного корпусу, турецькому послові Мухтарбеєві!

...Французька промова лунає з трибуни...

— Вітаємо... Бажаємо...

— ...Красіну!

— Перша думка робітничоселянської влади за селянина… Після війни, голоду… Експорт… Ми прохали допомогти… Відмовили… Ми самі зробили! Власними руками!

— Слава! Слава!

Представник трьох провінцій Китаю… Горлові, незрозумілі, різкі слова… Перекладач…

— Китайський народ… бажає… бачить… вітає…

— Слава! Ура!

І ще… ще… ще… "Інтернаціонал"… Туш… І ура!.. Ура!.. Ура!..

…Слово …голові ЦВК СРСР …Наріманову!

— Від імені трудящих Союзу Соціалістичних Радянських Республік оголошую першу… виставку одкритою!!

Слава! Безконечна слава!

— Збори закриваються! Запрошуємо зазнайомитися!.. Скрізь інструкторипроводарі з червоними нарукавниками.

— Прошу! Складайте групу!

І попливли групи по павільйонах, будинках, буртах…

А в садку музика, співи (українська "Думка", Білоруський хор), летючі трупи, вистави, концерти, кабаре.

Карнавал народний!

До дванадцятої ночі!

Свято всенародне! Всесоюзне свято!

Свято відкриття першої на всім світі після військових руїн виставки, спорудженої трудженими руками робітників і селян!..

ЧУДОТВОРЕЦЬ-МОЛОТОК

Ще шість тому місяців там, де тепер гордо тріпоче червоний виставочний прапор, де очі розбігаються від дивовижних будівель, шість місяців, кажу, тому валялось там все московське сміття, ганчірки, покидьки, що тисячами підвід цілими століттями вивозилися з московських задвірків та нужників…

Було сказано:

— Зробимо!

І зроблено…

Головвистком, вісім тисяч плотників, каменщиків, садівників, чиї молотки ночами й днями не припиняли свого стуку, — і… чудо!

Будовано виставку міцно! Осушувано грунт, з багна пороблено озера та ставки, плацдарм позаливано цементом…

Вона проста, але дебела. Дев'яносто відсотків її будівель розраховано на десять і більше років. Майже вся вона збудована з дерева, з того тобто матеріалу, на який багатий наш Союз. З цього боку вона сама — експонат.

На шістдесяти десятинах розляглася виставка, над самісінькою Москвоюрікою.

Кримський вал поділяє її на дві половини, з'єднані висячим містком: на Головний плацдарм і на Чужоземний відділ. Сто п'ятнадцять павільйонів має виставка!

Стиль?!

А який "стиль" має СРСР? Такий "стиль" має й виставка! "Союзний стиль"... Вологодська хата... Московська хата... Українська хата... Кубанська хата... Український павільйон...

Грузинський павільйон... Середньоазійський павільйон... Татарське зодчество...

Стиль Бахчисарайського ханського палацу... Киргизький пам'ятник... Двір чувашинаселянина... Туркменська юрта... Киргизька юрта... Кримська сакля... Кавказька сакля... І башти... І чотирикультники, і шестикультники... Павільйонивелетні, що в небо впираються, й остяцьке шатро, куди треба рачки пролазити... Оце й "стиль"! Все тут є! Усього знайдете!

Привезено навіть з Калузької губернії й "курну ізбу"...

Ще й по таких "палацах" живуть у Росії...

І то, кажуть, як забирали в хазяїна його "палац", так іще й протестував...

Йому нову добру хату, замість отого чеперадла, збудували, так і не хотів...

— Моя, мовляв, краща!

А вже на окорока закурився…

Коли входите на виставку з головного входу (Кримський вал), перед вами величезна арка з радянським гербом і великим червоним виставочним стягом…

А за нею праворуч бачите дивний якийсь портрет В. І. Леніна…

Мов живий на нім Ілліч. І якісь напрочуд рельєфні, дивні тони.

І що ж ви гадаєте?

З квітів, з живих квітів той портрет! Робота художникасадівника Бежані… Ну, до найменшої деталі, до найніжнішого тону схоплено… здаля, кажу ж, ніколи не догадаєтесь, що то не олійними фарбами мальовано… І мальовано прекрасним художником.

А на другім боці так само з квітів цитата з Ленінової промови на XI з'їзді:

"Наша мета — довести селянинові, що ми починаємо з того, що йому зрозуміле, знайоме й тепер оце приступне, невважаючи на всі його злидні, довести, що ми йому вміємо допомогти…"

Виставка — це те, що, "невважаючи на всі злидні, приступне"…

Навіть не так. Виставка — це те, що… злиднів у нас нема…

Не буде… При таких можливостях їх не повинно бути. І не буде…

Ідеш… ідеш… ідеш… Павільйони… павільйони… павільйони… Кінця й краю не видко!

Екскурсії літають. Літають, бо за дватри дні треба все обдивитися, все переслухати…

А що не павільйон, що не крок — новий світ, нові враження, нові слова, нові поняття…

Відділи на виставці такіо: 1) Село; 2) Кустарна промисловість; 3) Праця; 4) Науковопросвітний; 5) С.г. й лісова дослідна справа; 6) Землеустрій і каналізація; 7) Скотарство; 8) Хліборобство; 9) Пролетарське хліборобство; 10) Городництво; 11) Садівництво; 12) Лісництво; 13) Рибальство; 14) Мисливство; 15) Меліорація й гідротехніка; 16) Союзні республіки; 17) Переробки; 18) Кооперація; 19) Машинобудівництво; 20) НКПС; 21) Вокзал; 22) Ветеринарний; 23) Чужоземний відділ…

Це головні.

А різних іще окремих "дрібних" павільйонів… Газетні кіоски; видавничі кіоски; окремі підприємства, трести, синдикати… Рекламні павільйони… і т. д., і т. д.

В дальших дописах постараюсь зазнайомити коротенько з кожним відділом… І то схематично… Іменно коротенько. Бо для деталей треба томи, томи й ще раз томи.

ЩО МОЖЕ ІНОДІ ВИЙТИ, ЯК НЕ ДОДУМАЄ ХТОСЬ, ХОЧ БИ ВІН БУВ ОКРВИКОНКОМОМ

Окрвикоиком на Поділлі виробив правила про роботу сільрад і райвиконкомів, де зазначено такийо порядок: коли селянинові треба звернутися з котроюсь справою до сільради, то він не має права зайти

до голови або до секретаря й перебалакати, а повинен раніш написати заяву, заплатити каїщелярійний збір і подати ту заяву на розгляд.

Виробив і послав. Послав — одержали. Одержали — вивісили.

Вивісили наказ, повісили, значить (нічого, брат, не зробиш, треба!), і:

"Без докладу не заходити!" У "кабінеті" — голова.

У томутаки "кабінеті" біля голови й секретар.

У томутаки "кабінеті" біля дверей цеберка з водою.

У томутаки "кабінеті" біля цеберки сторож.

І в тому ж таки "кабінеті" біля дверей і Рябко.

Усе як слід…

А Горпинин півень, зозулястий отой, що, — ну й бодай же він тобі був здох, та ніякій тобі курці проходу не дасть, — так той, кажу, півень у Степанидиному городі в горосі, стерво, сидить та ще й кукурікає!

— І та й не здох би ж він тобі, стерво собаче! І скільки ж я просила, скільки ж я й молила: не пускайте, кумасю, свого зозулястого, бо горох у мене волохатий, а він же ну до зернятка ж виклює! Біжи, Йванько, викишкай! Та наполохай, щоб тіні він нашого городу боявсь!

Біжить Ванько:

— А киса! А киса! Здохло б воно тобі! Та грудкою тільки кидь!

Та по голівці тільки лясь! І нема півня…

— А, так ти, страмнюча, півнів нищить?! Воно ж курча, а в тебе ж семеро дітей! Та замість вигнати похорошому — грудкою?! В острозі сидітимеш! Я тебе запечу!

І в сільраду!..

— Півня, Кіндрате Семеновичу, Степанидин Ванько грудкою вбив! А там же і півень як картина! Напишіть же таку бамагу, щоб її в Сибіряку, бо не прощу я їй того ніколи в світі!..

— Ви, гражданко, не пріться в присутственне мєсто, як, приміром, свиня в хлів! Не видите хібаразлі, що без докладу не заходити?

— Куди?! В розправу?!

— Не в розправу, а в сільській Совіт! Це вам вопервих — раз! А вдруге — два, когда дєло ймєїте, то напишіть прошення та приліпіть марку!

— За півня?! У мене вбили та ще й марку?! Та...

— А так расматрюваться ваша жалоба не будіть! Марок слід наліпить...

— Мене скривджено, а я ще й "наліпить"! А не діждеш, щоб я тобі ліпила! Мені наліпи... Ось...

...І майнуло перед начальством таке місце, що на йому ніхто ніколи ніяких марок не ліпив...

Що це значить?

1) Дискредитація, зневага тая влади;

2) Образа при виконанні службових обов'язків.

Бо й справді, хіба ж таки пристало голові сільради на такео дивитися хоч би й у Горпини?..

А винуватий окрвиконком, бо не подумав...

ДМИТРІВСЬКА ВДАСТЬ ПРАЦЮЄ (З натури)

У селі Дмитрівці, Потицького району на Кременчуччині, коли йти шляхом, то можна бачити біля помешкання (а зимою, мабуть, і всередині) сільради, сількомнезаму, взаємодопомоги та книгозбірні, як багато людей, розбившись на гурти, грають в карти з ранку й до самого вечора.

"Дело революции" № 202

— Хто здайоть?! Так чого ж мусолишся, здавай!

— Та стой, тут, брат, телефонограма какаясьто екстрена! В Німеччині революція, чи що, так щоб поддержать!

— Та кинь! Поддержим! Почему не поддержать? Ти в сільраді, я в комнезамі! Здавай! Здавай! Що світить?

— Вино! Іч какая краля вприснула!

— А ми її дідом! А не ходи боса!.. Поддержим, братця! Потому революція... Вся вдасть трудящим! Рабочая, брат, класа как возмьотьс", так...

— Што ж ти, брат, мого панича сьомакою? Єто не йдьоть!

— Чому не йдьоть?! Козирна ж сьомака!

— Та не задержуй, Кіндрате, ходи швидше, а то нерано: треба ще діла розсмотрить!

— Розсмотриш! Смотри какой! Єкстреной! Ти б краще в свої дививсь, а не в сусідові! Іч як оком накида!

— Кіндрате Степановичу, зайдіть ~до розправи, там Свиридів Грицько пакета з району приніс нащот культпросвітньої роботи... Свєдєнія треба дать!

— Не бачиш, що ніколи? На всьо, брат, урем'я должно буть! Раз зайнятой — не перебаранчай!

— Та що ти ходиш? Хвильку жирову давай! А ти червову смикаєш?

— Так справа, каже Грицько, спішна! Питають, які газети виписуєте? Яких книжок треба?

— Жирових! Давай, кажу, жирових!

— Знов краля? Бубнова? А ми її по єтому самому місці! А не вилітай!

— А нащот газет як? Що сказати?

— Скажи... Знов тринька! Той раз ріжок — цей раз тринька! От не везе!

— Так що сказати? Питають же!

— Бочку дамо! їйбо, бочку дамо! Здавай!

— Так скільки ж газет виписуєте? Га?

— Чотири збоку — ваших нєт! Єто ігра! Кидай хвильку! Осточортіло…

Бам! Бам! Бам!..

— О! До церкви!

— Кидай, хлопці! До церкви дзвонять.

НА ПЕРШИЙ ПРИЗ

На Харківщині незабаром одбудеться огляд усіх сільрад. Виявлятимуть комісії, яка, мовляв, сільська Рада найкраща є.

Кому тобто перший приз дати.

Треба до тих оглядин, значить, підготуватися, щоб не піддаться.

Щоб наша взяла. Щоб наша сільрада за найкращу вийшла.

Товар, значить, лицем слід показати, щоб усі бачили, щоб усі знали, що не чоботом ми, мовляв, сякаємось. От тут і викажіть.

Данилівська, приміром, сільрада тричі на тиждень самогон п'є. На кожного члена припадає в тиждень по чотири пляшки, а на голову шість.

Що й казати, робота добра, приз дістати можна, але не піддавайсь, хлопці!

Бо можна й більше! Як при хорошій закусці та ще як первак з цукру, то можна за одно "засідання" по три пляшки на парсону.

Як тричі пити на тиждень, то це вже й дев'ять пляшок на кожного члена.

А голова хай пляшок на дванадцять дує! На те він і голова!

От уже і поб'єте Данилівку. Приз буде ваш.

Знову ж таки взяти стрільбу з куцака!

Коли Даиилівка стріляє після кожного "засідання" по десять разів, полохаючи всіх "живих" та "автокефальних", то ви смаліть залпами.

"Назасідавшись", значить, виходьте на головну вулицю й жарте в Килинин бовдур!

Голова хай за тин держиться й командує:

— Ік! Ппплі!

І бабах! Тільки разом треба, щоб гук великий був... А як у той час Килина через вулицю за курчам біжить, то тоді:

— Ааа?! Тут начальство проходку дєлають, а ти за курчам?

І в Килину. Щоб поважала начальство, щоб не бігала перед очима.

А взять хоч і школу.

У Таранівці, приміром, чотири шибки вибито, а у вас жодної.

Певна річ, беріть ломацюгу й побийте у своїй школі всі шибки дощенту.

Щоб ваше зверху було.

Щоб не дати Таранівці перевищити вас.

Або церква?

У Гомільші, приміром, піп має сім кімнат з кухнею, з городом, полем так десятин на дванадцять, а у вашого нещасного тільки шість десятин та ще й з будинку церковного виселили.

Миттю нарізайте йому ще десятин двадцять, будуйте новий будинок і збирайте по десять пудів з душі на піддержку!

Ваша зверху буде…

Та хіба мало "ділов" різних на селі. Треба тільки заздалегідь усе зважити, обміркувати… І матимете тоді перший приз.

НУ КУДИ ЙОГО?

В Болгарії революція. Цар болгарський Борис зрікся престолу.

З газет

Погано, їйбо, погано за царя бути. Царюєш, царюєш, аж ось тобі — на! Наставляють коліно, підштовхують — і лети! Лети, а тобі ще ззаду: Котись! Котись!

І котись, бо не покотишся — піддадуть все 'дно.

Покотивсь, значить, став:

— Ну та й що? Що робити?

Царем був — роботи не дуже багато.

Натяг мантію чи там ще яку лиху годину, насадив на голову корону, в руки скіпетра. І йди собі, головою, як кобила в спасівку, покивуй!

Тобі зусюди "ура", "слава" тобі летить з усіх боків, поліцейськими нагаями підштовхана.

Харрашо!

Подадуть тобі закон, покажуть пальцем місце, де тобі розписатись треба, ти собі потихеньку, як колишній старшина, й виводь: "Миколай" або "Борис".

І все!

І жалування добре, і їсти є що, жінка не скиглить, діти твої, царенята, не голодні… Та не життя просто, а чай з цукром…

А ось тепер що?

Куди підеш, кому скажеш?

За писаря в сільраду не приймуть, бо нових порядків не знаєш.

І в комнезам не візьмуть.

Може, попервах би й утерся якнебудь, так потім все 'дно вичистять.

"Примазався, — скажуть. — Елемент!"

Сказать би, обчественні свині пасти, — так не впасе, лиха личина. Порозбігаються.

Про череду я вже й не кажу, бо зроду ж корови воно не бачило, а молока схоче вкрасти, сяде, дурне, бугая доїти.

А бугаї цього не люблять.

Уб'є, а тоді всій громаді й відповідай.

Морока з отими царями безробітними!

Ну куди ти його приткнеш?

Не йначе, як віз піску купити, — хай у бакшу грається.

КОГО ДО РАД ВИБИРАТИ

Кого?!

Певна річ, людину статечну, богобоязливу, у добрій чумарці, щоб, як буде головою Ради, заклав руки за чорзнащо, кахикнув на свої п'ятдесят "утаєних" та:

— А поклич, Свириде, мені отого, що у "незаможниках" значиться! Я йому покажу, у якій дірці раки зимують!

Отакого й вибирайте. Матимете принаймні голову, що здавен до того звик, здавна за церковного титаря правив і цілителеві Пантелеймонові свічку ліпив. Та не просту собі свічку, а золотою биндочкою обкручену.

Оце буде вам голова!

За члена найкраще підійде місцевий крамар. Людина він поважна, у піджаку й з цепкою. А тепер у вас які члени в Раді?

У шинелі подраній, у латаних чоботях, у полотняних штанях...

А то сидітиме, як великодня писанка! Приємно буде й у ноги вклонитися. За секретаря кого? Та ясно ж кого!

Писаря бувшого. Він же по бамагах як автомобіль! Тільки: чирк! чирк! чирк! чирк!

Ну як уже писаря нема, тоді б врядника або стражника. Він всі закони знає...

Щоб діло в Раді робилося по совісті, вибирайте туди й попа!

Це — обов'язково.

Що тепер за Рада?

Збереться, дивись, "Інтернаціонала" або "Заповіта" співає.

А то збереться нова Рада:

— Благословен бог наш! Серце просто радуватиметься...

І жінок не забудьте. Бо тепер часи нові — жінка однакові права з чоловіком має.

Хто там у вас найкраще гонить? Мокрина?

Мокрину й виберіть. Щоб начальству не далеко було бігати. Та й вам самим не треба буде для начальства шукати по кутках перваку. Тут у Раді куб поставлять — і гони!

Оце буде Рада!

ТОСКНО БУДЕ... І ЖУРНО БУДЕ.

А чого тоскно буде? І журно чого буде?..

А того тоскно і того журно житиметься нам на світі білому, що... автомобілів менше вулицями літатиме, менше гудітиме, менше ревітиме, менше свистітиме...

А винуватий у всьому тому нарком земельних справ СРСР т. Смирнов.

Узяв та й наказав:

— Дві машини залишити тільки для вжитку, а сім у Держфонд! Потому, — говорить, — дорого!

І стогін великий у Наркомземі пролунав, і потьмарились лиця многії...

А "Правда" єхидно великими літерами:

"А хто далі?!"

Виходить, значить, що треба комусь і "далі"...

І буде на вулиці тихотихо...

І не буде вже й людей роздавлених...

І йтимеш вулицею спокійно і не блиматимеш баньками, як затюканий звір…

І буде в нас багато часу, і бензину, й шмаровидла, і шин, і магнето…

І буде тоскно… І буде журно…

Бо весна після зими у нас настає.

Квіточки розквітнуть, зіти зазеленіють, травиця шовкова випнеться у Померках, у Сокольниках, у Люботині, у Високому, у Зеленому…

Сонце світитиме, пташки щебетатимуть…

А Аріадні Валентинівні на травицю забажається… З пакунками, з ікрою зернистою, з собачкою шпіциком…

А може, в неї чоловік директор… А в нього авто був… І не один… і не два…

А тепер:

"А хто далі?.."

І йому треба "далі"…

А в потязі душно…

А на авто вітрець повіває… І не трясе… І швидше… І в черзі не стоять…

Аріадна Валентинівна плакатиме, шпіцик, собачка, скиглитиме, директор сопітиме…

І буде тоскно… І буде журно.

НІЧОГО НАРІКАТИ

Пишуть з усіх сіл до нас:

— Рятуйте! Бабишептухи заїдають! Розвелось їх по селах, що ні проїхать ні пройти!..

Бач які?!

Тепер — "ряаатуйте"!..

А як пупи різати, так тоді не "рятуйте"!

Тоді до баби!

Як бешиху шептати — до баби!

Пристріт, обкладки, глаз, родимець — так тоді:

— Бабусю! Чи не пошептали б? Я вже вам і яєчок, і пшінця, і як Мура отелиться, то й сметанки!

Та вже мені не кажіть: знаю й ще чого до баби ходите…

І порох пити, і селітру, і…

Чого ж тепер кричите?

Що з десяти дванадцять умирає?

А як же ви гадали? Щоб так ото баба шептала, а ви жили собі та й жили…

Ні! Так не буває!

Мріть уже, раз до баби йдете!

То вже таке діло…

Лікарів же та фельдшерів не хочете?

"Тумана, кажете, напущають" та "пошесті розносять"…

І правда. Хіба ж таки лікар там чи фельдшер — хіба вони те зроблять, що баба?.. Покличте лікаря на вродини, так він вам почне руки мити, струмент варити, породіллю на чисте рядно класти, бабів з хати повигонить, та чистими ножицями пупа одріже, та зав'яже…

Хіба це порядок?!

А баба богові святому помолиться, та в попіл руки, та іржавого ножа, та поплює, та подує, та прикаже… От воно й умирать легше!..

То єрунда, що потім у дитини пуп гниє, аж доки сватів посилати, а в матері "золотник" не на місці та кров'ю сходить… З бабою!

Або візьміть обкладки…

Лікар, так він починає під шкуру штрикати, та горло мазати, та різні компреси… А з бабою так просто іграшки!

Баба знає, як це робити… На те вона власними руками й зінське щеня давила… От вона тими самими руками й обкладки давить… Лізе

собі в рота й давить… Пильнуйте, щоб тільки свічка була напоготові та труна…

А поховати — це штука не велика.

Отож не нарікайте! Мріть собі потроху, царство вам небесне…

Та тікайте од лікарів…

Тоді попам хоч заробіток буде, а то вони тепер дуже бідують.

САМІ ТОБІ ЧУДЕСА!

На Поділлі це так…

Що не день — то й чудо! Що не день — то й чудо! І то різноманітні чудеса…

Не те, що там обновилася ікона, та й обновилася ікона, та й ще раз обновилася ікона…

Подільські чудеса — серйозні чудеса, чудесні чудеса й таємничі тайни…

Все од сили вищої, од сили потойбічної, од сили магічної…

Спочатку за чудеса взявся був бог… Старий бог християнський, що споконвіку своїми чудесами вславився.

Калинівське, приміром, чудо, коли з сухого, порохнявого хреста потекла кроз гаряча і коли пастухові калинівському з'явилася матір божа преподобниця й промовила:

— Іване! Висякай носа та оголоси всім вірним, що на цім полі мають поставити тисячу шістсот штук дерев'яних хрестів! Важких хрестів, дубових хрестів!

Це вам не "обновлєніє".

І тепер уже на калинівське, кажуть, поле розумні люди щось понад три тисячі хрестів понаносили. І ще несуть…

Треба було тільки тисячу шістсот штук для богородиці, а вони гатять, і гатять, і гатять.

Вистачить і для богородиці, і для сина божого, і для отця небесного. Та й духові святому буде де пересидіти, щоб крильця відпочили.

Оце чудеса!

Але це божеські чудеса…

Чортяка, дивлячись на такий успіх богів, луснув хвостом по стегнах. "Що я в бога, мовляв, теля з'їв, чи що?! Хоч і з'їв, так тільки яблуко!"

І собі за чудеса. Та таких натворив, що куди тому богові!

Ось що пише "Червоне село" про те, що чортяка по селах творить:

"В одному селі сидять комсомольці на зборах і дискутують, чи є бог та чорт, чи нема. Вирішили: нема. Коли — гульк! — панок. "Є,— каже, — бог! Обидва ми є!" Дивляться, а в панка ріжки випинаються, випинаються. І хвіст росте, росте, росте. Комсомольці — ходу! З того часу не стало в селі комсомолу".

Друге чудо:

"В якомусь селі чорт переодягся панком і прийшов на збори комнезаму. Так голова як уздрів — збожеволів". Третє чудо:

"Ішли до калинівського хреста люди молитись. Ішли через ліс. Переймає тих прочан стражник та й каже: "Зайдіть, — каже, — люди добрі, до мене в церкву помолитись". Зайшли люди в церкву, почали мируватись. Помирувались одинадцять душ, коли це півень: "Кукуріку!" Зирк — церкви нема, а в тих одинадцяти — на лобі чорні плями".

Отаке на Поділлі чортяка викомарює.

Комсомольців порозганяв, комнезамів попереляк ував та ще й одинадцятеро прочан понівечив...

І, головне, ніякого порятунку — лиха його година знає!

Навіть комсомольці не беруть — на що вже хоробрий народ!

Є ж прекрасний спосіб од чортів: голова зборів хай чита "Да воскреснєт бог", — секретар — "Отче наша", а найдужчий з присутніх підходить ззаду та: "Господи, благослови!" — і по уху!

Чорти цього дуже не люблять...

Не люблять і ті, хто це розказує.

А ВИ ОТАК!

— Так чого ви гніваєтесь?

— Чого гніваєтесь?! Не гнівайтесь ви! Галасують про "ножиці", кричать: "Стуліть ножиці!" — а беруться за коні, а беруться за авто, а

беруться за кабінети, а беруться за бланки, а беруться за штани... Чорт його знає, що за народ!

— Та що таке?

— Що таке?! "Ножиці" вам муляють, так і стуляйте їх собі на здоров'я! Так при чім тут я?!

— А хіба вас істуляють?

— "Стуляють"?! Тридцять автомобілів на цілий Харків, а решту в Держфонд?! Стуляють! Сорок кобил на цілий Харків, а решту в Держфонд!

— Ну, так що?!

— А коли я працюватиму?! І як я працюватиму?! Я встаю, я їм, я їду... Жінка встає, жінка їсть, жінка їде... Я їду автом на службу, жінка їде конем на базар... А тепер що буде?! Я встану... Так мені, ви думаєте, буде час попоїсти?! Що ж ви думаєте, що "відповідальна" жінка пішки на базар піде?! Чорта з два! Так я мушу на базар, а потім з базару, а потім на службу, а потім із служби! Уявляєте?! Так вони мали одні тільки "ножиці", а тепер і я буду "ножиці", і всі ми будемо "ножиці"... Ноги в тебе через два тижні розкарячаться, спробуй тоді їх істулити... Так, повашому, це буде — нема "ножиць"?.. А помоєму, це буде — самі "ножиці"...

— А ви не розкарячуйтесь.

— "Не розкарячуйтесь"? Три роки їздю вже, одвик ходити, а тепер несись, як той хорт, я не уявляю, що буде! Що буде? Просто страх!

Боїться, бідолашний!

А мені оце дядько в потязі розказував:

— Як благословиться тільки на світ, ціпка в руки та за тридцять п'ять верстов з облігаціями... Ідеш та гудеш, як той авто!..

Спробуйте так, як дядько: за портфель та на вулицю. Ідіть та: "Гу, Гу! Гу!" Незчуєтесь, як і на службі будете!

НЕ ДУРАК КОРОЛЬ...

Грецький король Георг не дурак!

Виганяють грецького короля Георга з Грецького королівства...

— Не годишся, — говорять. — Ну, який з тебе робітник?! Платню тобі плати, "сверхурочні" плати, тантьєми плати, роз'їзні плати, кватирю тобі давай, коні тобі давай, авто тобі давай, пайок давай, одягай, обувай... Дорого це все, твоє королівське величество! Ти в нас як директор ніби банку чи тресту якого. Так директор — то ж спец, він "ножиці" стуляє, він, можна сказать, "смичку" пролетаріату з селянством робить, а ти що? Г Король! Ні на мануфактурі ти не розумієшся, ні торговельних операцій не знаєш... Ну скажи! Доручать тобі, приміром, в діловім клубі про "різницю" цін доповісти... Що ти скажеш?! Тожбо то й є! Рощитуєм. Не служиш ти більше в нас... Забирайся!..

— Не служу? Дзуськи! Викусіть, мої вірнопіддані! Так ото вже й не служу?! А за два тижні ви мене попередили?! Експлуататори чортові? Попередили, питаю?! Що ж ви думаєте, що я так ото й піду? А до трудсуду не хочете?!

— Як?!

— А так! Кілька років служив, хароший був, а тепер на вулицю?! В мене сім'я, в мене діти! Зима... Де я тепер роботу знайду?

Я розумію, що почнете підкопуватись, придиратись, все 'дно причіпку знайдете… Не служить мені більше, я це вже почуваю… Але так я не піду… Компенсацію, будь ласка! За два місяці… Двадцять мільйонів драхм… І на переїзд 2 1 г мільйони драхм… І два тижні я ще король… Посада за мною. А то "забирайсь"! Які найшлись?!

Правильно! Молодець Георг! Попусти тільки один раз!

ТАКИЙ ДОСВІД — І НЕ ОЦІНИЛИ!

— Не ті діти пішли! Не ті, не ті! І не говоріть! Хіба раніш, хіба отаке було! Хіба раніш воно над "юнакомспартаком" замислювалось? Хіба раніш воно ото знало, щоб на загальних зборах у себе в класі головувати та голосувати?.. Повірите, як подивлюсь, так плакати хочеться… А рука так просто свербить… Тйбогу, ледве стримуюсь!.. Ото як піднесе яке сопливе руку, так так і ввижається ота рука його на моїй лівій руці долонею вгору, а в правій у мене лінєйка… Свирид сам зробив… Хунтів три в ній було… І лінєєчка ж, я вам доложу! Та так ото до його… Повагом так:

— Ванюшко! А підійдино сюди! Підійдипідійди… Воно підходить.

— А, дайно, Йванюшко, мені ліву руку!

Воно дає… Я кладу оту ручку, що тільки що сусіда вщипнула, на свою руку… Потихеньку зпоза спини розмахуюсь.

Лллясь!

— А будеш, стерво собаче, щипатись?! Будеш?! Лллясь!

І вже знаєш, що не щипатиме, і вже знаєш, що не пустуватиме.

Охохохо! І які люди виходили! Один так на інженера пішов… Агрономи були… лікарі… Поприїздять, бувало, додому, і до мене приходять…

— А покажіть, Михайле Семеновичу, туо лінєйку! Чи жива ще?

Згадували й дорослими.

І слухались! Ой, як слухались! А тепер?! Тепер хіба діти? Тепер хіба виховання?.. "Юнакаспартака" їм подавай! Загальних зборів! "Товариш учитель"! Я б їм показав "товариша вчителя"!

І сумносумно похитав сивою головою Михайло Семенович! І журно в хаті було, і тоскно в хаті було…

Михайло Семенович ізгадував, а я слухав…

— Системи повигадували… Монтесорі… Пестолоцці… Комплекси… Дослідна педагогічна станція… Пооодумаєш?! Старі не годяться! Ми не годимось?! Сорок поколінь через мене пройшло — і не годжусь?! Вони годяться?! Вони?! Соцвих? Вільне виховання? Вільний розвиток дитини?! Всебічний, гармонійний?! А оцього не хочеш?! Оцього?!

Михайло Семенович крутнув у повітрі рукою…

— Приладдя різні? Лікарський огляд? Нахили дітські? Я б його нахилив! Ех, часи були! Ні чорта з їхніх соцвихів не вийде! Згадаєте мене. Скажете, що брехав… Ні чорта з отих "нахилів" не буде! Вік свій провчив і знаю, що у вихованні найголовніше…

— А що, Михайле Семеновичу?!

— Ви думаєте — "нахили"? Ні, голубчику! Думаєте — голова, душа дітська? Дзуськи! Ухо! От що найголовніше! Ухо! Та чуб! Та коліно! Та "оте місце"... Оце все! Коли на це не звернете уваги — юринда буде, а не виховання. Знаєте! Ех, та що ви знаєте! Дітей знати треба! Не всі однаково на це реагують! Були такі, що поодкручуєш вуха — і нічого! Хоч би тобі що! А вхопиш його, мерзавця, за чуба — ефект! Та який ефект! Не пізнаєш просто. А є й такі, що пасмами з нього волосся летить, уші як буряки — не бере! Тут, значить, іншого шукати треба! Візьмеш голову між коліна, стиснеш, а потім лінєйкою (руба тільки лінєйку ставте) так, як січеники хороший повар робить:

Разразразразраз! Як шовковий робиться!

Та чимало ще способів було... Добрих способів, випробуваних... Гречка, приміром... Горох... Поставиш його, іродового сина, на горох... Аж зубами скрегоче, а стоїть... І діти були!.. І люди були!.. Сорок років! Розумієте, півстоліття! А тепер: не годжусь! "Вони" — годяться! "Соцвих"! "Гармонійне виховання"!

Не оцінили...

А досвід, справді...

ВЕЧОРНИЦІ

Пісня є така:

Ой не ходи, Грицю,

Та й на вечорниці,

Бо на вечорницях

Дівкичарівниці…

Славна пісня… Жалібна така, жалібна… Про вечорниці пісня…

От і пісня є про вечорниці хароша, і дівчата на тих вечорницях чарівниці, а згадувати про них мені не легко… Тяжкувато мені про вечорниці згадувати… Особисті, сказать би, спомини…

Ану, от ви? Скажіть, тільки по совісті скажіть, коли б вам на двадцятий повернуло, та коли в грудях міх ковальський, а там, де тепер перебої та колька, так там увесь час:

Татах! Татах! Тата!

Твердо так, як молотком по ковадлові…

А нижче, де жога тепер, де ікавка, де гурчить і неприємно муляє, так отам розпирало… Отак підкотиться знизу до легенів, обхопить таким гарячимгарячим, зіпреться, стисне — і рве… Простотаки рве… І у виски полум'ям палахкає… А жилами вороний баский жеребець скільки духу смалить…

Та коли б з хати, що отак навскоси од вашої, зовсім недалечко, через дорогу тільки скакнути, щоб з тої хати по заметах скакало веселе:

Ой надворі метелиця,

Чого старий не жениться…

Всиділи б ви вдома? Не вискочили б, як скажений, з сіней і не вдарили б через дорогу навскоси? Ні?!

Брешете! Не всиділи б! А мене за те мати била… Била та ще й приказувала:

— А не ходи, шибенику, та на вечорниці. Та чаплією — раз!

Не люблю я ні вечорниць, ні тої пісні!.. Хоч і співала її мати на інший голос, та все 'дно слова трохитрохи, може, тільки не однакові… Особисте, скажете?

Так, особисте, але що поробиш?.. Факт залишається фактом…

І той факт зіпсував мені все враження від вечорниць…

А насправді, яка хороша штука оті вечорниці…

Особливо для дівчат…

Танки, співи, веселощі…

Хлопці веселі, а дівчата ще веселіші…

Той прискочить ущипне, той підбіжить лясне…

Та все з приказками, та з приспівами…

На столі чарка, сало, книш…

— Випий, Марино!

— І таке й вигадаєш… Зроду не пила…

— Зроду ти маленька була… Ось на, покуштуй…

— Іїі! Та й гірке яке!

— То воно спочатку гірке, а потім солодке…

І справді потім так солодкосолодко робиться… Голова мов на гойдалці… А потім жарко… І кров горить… А потім ворота дьогтем обмазані… А ще аж потімпотім — дитина…

А потім батько з двору гонить. Мати за волосся волочить…

Солодко так, солодко після вечорниць… А де, як не на вечорницях, про все взнаєш, про все довідаєшся…

І що на Ониськовім полі щось покрутни покрутило. Та що не зайде Онисько ячмінь косити — ніяк не вкосить… Та вже баба Наталиха навчила.

"Вийди, — каже, — ти до своєї ниви після півночі, ще як півні не співали. Та стань ти задом до місяця, тричі перехрестись, а тоді правою ногою дриґни і лівою стукни. Та дванадцять разів круг ниви оббіжи, та так оббіжи, щоб не дихав, а тоді впади на межі навколішки та й промов:

— Згинь! Згинь! Згинь! Пропади, нечиста сило! Тоді й коситимеш".

Де про це дізнаєшся?

…А що під старою греблею гадюка сажнів дванадцять завдовжки живе, а на голові в неї вінець той, що відьми в нім на Йвана Купала вінчаються…

…А у Йванихи позавчора опівночі відьму бачили. Корову приходила доїти. Насилу Йваниха одхрестилася. Двічі перехрестила — не бере. Тоді

вона в третій раз як хрестонеться, так відьма та туманомтуманом через Пилипову леваду так і попливла.

А Йваниху ледве живу ранком знайшли. Нічого й вимовити не може. Усе нліоться та хреститься.

А ввечері ще зовсім здорова жінка була, два кухлі самогонки ще випила.

…А до Свирида воБкулака тої ночі приходив. Кудлатий такий та волохатий. Стукав в двері та: "Оддай, Свириде, калитку з золотом, а то я з тебе кров виссу!" Свирид свічку засвітив перед іконою. Перехрестився тричі та за сокиру… Рип з хати, а воно як удариться об землю, та так, як людина, на коня! Та улицею! Свирид навздогін сокирою. Та не влучив. А їхало — ну достоменнісінько шенгеріївський стражник.

…А що земля на трьох великих рибах стоїть, на китах… Так оце два тижні тому в однієї риби пузо зачесалося, так вона повернулася почухатись, так у Африці, де китайці живуть, земля загойдалася. Багацько церков поруйнувало.

Де про це, крім вечорниць, дізнаєшся? А тепер що?

— До клубу йдіть! На збори йдіть! На чистку йдіть! До Всеробітземлісу йдіть…

І парубки не щипаються, й самогонки немає, й ворота чисті. І дитини немає. Волосся на голові ціле. Батьки не кленуть.

Що воно за життя?

І згадати нічого…

Та й розказують тобі, що земля кругла, що вона і круг себе обертається, й круг сонця обертається. В голові б у них крутилося...

Ні, вечорниці краще.

ПОШЛИ, ДОЛЕ, ВСІМ ТАКОЇ СМЕРТІ

Комнезами вмруть тоді, коли на селі не буде бідноти.

"Селянська правда", ч. 3. (633), стаття С. Пилипенка "Коли вмруть комнезами"

Жив та й жив собі незаможник Іван Безстріхихата. Жив та й жив.

Була в Івана Безстріхихата хата без стріхи, подвір'я без брами, саж без поросяти, курник без курей, хлів без корів, клуня без хліба і тіпачка без конопель...

Був, одне слово, Іван Безстріхихата багатир на всю губу.

Та не на одну, положим, губу був він багатир, а на дванадцять губів: у самого Івана дві губи, у жінки дві, та дітей мав четверо, і в кожної дитини по дві губи... На дванадцять, кажу, губів багатир був Іван.

У комнезамож записавсь, біля голоти згуртувавсь, хекав та кректав. Там найнявсь, там продавсь — дивись, і день до вечора.

Жив, жив, жив, жив — та одного часу й помер... Отак як стій — мов язиком ізлизало незаможного селянина Івана Безстріхихату...

Прийшли всі, стоять, дивляться на покійника, знизують плечима. Недопоймуть ніяк, що з Іваном сталося, що так от: був ніби

здоровийздоровісінький собі незаможник, а тепер нема незаможника — вмер.

Та вже сусіди розповіли…

Спочатку, розказують, заслаб Іван на шість десятин землі. Ходив, кажуть, як маків цвіт, і ось тобі земельна комісія прирізала шість десятин та й закріпила на дев'ять років. Зблід незаможник. Почало його з лиця на середняка гнати. Ноги чобітьми взялися… На жінку спідниця напала… Дітей сорочками пообносило. Хату стріхою поприщило…

Так за два приблизно після цього тижні захворів Іван на четверо курей з півнем… Потім саж набряк поросям… Зовсім уже незаможник охляв… Ще більше його на середняка вип'яло…

А вже як хлів Іванів вигнало коровою, та як затряслась стайня кобильчиною, — не стало незаможника… Вмер…

Вмер незаможник.

Не незаможник тепер Іван Безстріхихата, а середняк… І прізвище навіть ізмінив… Тепер він уже Іван Ізстріхоюхата!

Отаке сталось!

Так я оце й думаю:

"Пошли, доле, всім незаможникам такої смерті!"

Хочете, навчу навіть, як швидше вмерти незаможникові.

У колективи та в артілі гуртуйтесь, тоді тая хвороба миттю всіх перекачає… Всі вимруть…

А від комітетів одкинемо оте "не", і будуть вони: "Комітети заможних".

А це, їйбо, краще!

НІЦ НЕ БЕНДЗЕ!

То в наших сусідів "ніц не бендзе"!

Знаєте у яких? У хороших наших сусідів, котрі на захід од нас хазяйнують собі… У сусідів суверенних і від Франції не залежних…

Так у їх "ніц не бендзе".

"Не викрутяться", як той казав…

Ніякий формалін не допоможе…

Це я з такого приводу:

"Комуністична фракція скликала у Варшаві в театрі "Уль" збори виборців до сейму, щоб вислухати доповідь депутата Круликовського (комуніста). Театр був повнісінький. Прийшла сила робітників. Не встиг голова розпочати збори, як до зали вскочила маса поліцаїв з криком розійтись. Причина такого наказу — "зала не відповідає санітарним вимогам"… На заяву голови, що в цім театрі щодня йдуть вистави, поліцай витяг револьвера й запропонував негайно залишити залу".

"Санітарія", значить… Хитромудрі наші сусіди… Правильно кваліфікували, бо справді штука та дуже причеплива.

Особливо до робітників…

Ніяка тут санітарія з карболками, з формалінами і з іншими газами не допоможе...

Захворіють! Усі захворіють!

То вже така справа, "ніц не зробите"...

Отож уже в Кракові перший приступ тої "хвороби" був... І у Варшаві... І в Лодзі...

Вона так завжди й починається... Як тільки людина почує, щось ніби його "морозить" трохи, починає потроху гуртуватися... В гурті, мовляв, тепліше... Починає "грітись" докладами в гуртках, нарадами...

Потім хвороба ширшає... Людина потроху "задихається", хочеться їй на свіже повітря. Виходить на вулицю з прапорами, з лозунгами...

Одне слово:

— Геть!

На фабриках та на заводах роботу припиняє і хазяїна дуже хоче "бачити". Хазяїн до поліції. Поліція за "санітарні" заходи. Але з того нічого не виходить.

"Хвороба" може затихнути, але ніколи не припиняється. І одного часу, як вибухне, так ойойой! На ту хворобу слабують, — я ж кажу, — здебільша вбогі люди: робітники та селянська голота... А мруть од неї поміщики та капіталісти. Чудернацька "хвороба". І в сусідів у наших вона буде. І ніякі "санітарні" заходи її не спинять.

"ПОЖАЛУЙТЕ!"

Монархісти всоте збираються на еміграції на таємні зібрання і всоте балакають на тему: "Коли покличе їх народ..."

Це так Савінков у газеті "За свободу" пише. Сьомий рік, бідолахи, тиняються по Європах, сьомий рік про те саме:

— Коли покличе?

А ми глухі... Ми народ, і хоч би тобі "ха!".

Безсовісний ми народ!

Ну й покликали б. Ну що це нам варт?

А то ж помилуйте ви мою душу: великий князь Георгій Михайлович у Берліні за льокая служить!

Такий благородний, такий молодий, такий "великий" і такий князь, і на тобі:

— Вамс з гарниромс?!

Цариця, і не яканебудь проста собі цариця, а "августейшая" цариця, у приживалках у датської королеви сидить і п'яти їх чухає... За те й годують!..

Великий князь Кирило Володимирович сирець п'є... Це після шампанів! Боже мійі Боже мій! Щоб ото після власних льохів з винами (та яких льохів? Та з якими винами?!), після власних міністрів "двора" та сирець з солоними огірками?!

У Миколи Миколайовича, у "верховного", можна сказать, "главнокомандующого", командувати нема ким. Козою командує... Та й

козу ту подарували "вірнопіддані", бо його величність, крім козячого молока, не їдять нічого... Старі стали, голова облізла... Корону як увечері надівають, паперу підкладають, а то до самісінького носа, мов підситок, налазить...

А гетьман?! Наш рідний гетьман Скоропадський?! Бунчук уже проїв... Клейноди носить у Берліні на базар — ніхто купити не хоче...

А які всі були...

Було, як їдуть! Або як ідуть!

Почоту того, почоту, та людей біля їх, людей!

А тепер воші їдять...

А ми мовчимо!

Безсовісні ми!

Давайте покличемо.

Так просто собі:

— Пожалуйте, ваші величності!

Грубі ж гроші на їх заробити можна.

Ви ж тільки подумайте, — якби отак зібрати їх усіх та, приміром, хоч у Муссурі...

По сертифікату б платили, щоб подивитись тільки на них...

Не вміємо ми так, як за кордоном. Там навіть помиї й ті використовуються…

ТУТ МИ ПАСЕМО ЗАДНІХ…

Ні, таки хоч що ви там не говоріть, а країна ми дуууже відстала.

У хвості ми, товариші, плентаємось, і у довжелезнім хвості…

Проти закордону, звичайно.

Ох і відстали ж! Років, мабуть, на п'ятсот!

Бомби там у 125 пудів вагою роблять, та в два сажні завдовжки, та на сажень завширшки… Гахне тая бомбочка — й десятисажнева яма вам…

Танки там уже літають. Має така "танька" дванадцять кулеметів і дві гармати. Пишуть, що п'ятдесят таких "цяцьок" одним нальотом можуть зруйнувати дощенту такі міста, як НьюЙорк, Париж або Лондон.

Ну та це ще нічого. Це їм потрібне, бо вони, всі оті держави, дай бог їм здоров'я, — всі вони проти війни, всі вони пацифісти і всі вони в одну душу за "відновлення зруйнованого війною світового господарства".

А само собою розуміється, що без танка та без бомби на сто двадцять п'ять пудів народного господарства не відновиш.

Ми — головорізи, ми — шибеники, у нас нема нічого святого, ми — злодії, так що нам зазирати, власне, нема чого на їхні танки.

Бо коли всі ті пацифісти сунуться "відновляти" наше господарство, все 'дно яканебудь сотня з якоїнебудь тердивізії крикне:

— Дайош літательную таньку!

І "дайош"… І буде та "танька" літати в нас… Та ще дивитиметься "козарлюга" в "багатирці" на неї, ляпатиме рукою по "таньці":

— Що, голубочко, залетіла?! Єто тобі не Америка! У нас зсадимо, брат, швидко…

Так що танки матимемо, коли буде в їх потреба…

Цікавіше інше.

Візьмім, приміром, Англію.

Ось-ось там влада буде в руках робітничної партії… Макдональд за прем'єра, інші "робітники" теки різні порозбирають… І що ж?

А те, що не встигла робітнича партія перевагу на виборах дістати, Макдональд зразу до короля і стукстук:

— Ваша величність, пожалуйте лорда! І товаришам по перу, хоч по маленькому…

От що значить англійці. А ми?

Сім років самі державою правимо, сім років повновладні хазяї.

— А хто в нас править?!

— Товариш Петровський!

— А хто він такий?

— Робітникметаліст!

— А ще хто?

— Товариш Чубар!

— А хто він такий?

— Робітникметаліст!

Або (ще краще):

— Хто?

— Одинець!

— Хто він?

— Селянин!

— Маєтковий стан?

— Свита, вибійчані штани, капелюха, кошик і ціпок! Ну що за влада?!

Та дать йому моментально "лорда"! Хіба нам шкода, чи що?!

Дать йому й лорда, й графа, й дона, й фона, й пера. Хай тоді поміряються з нами...

Це найголовніше, помоєму, завдання VIII з'їзду Рад!

ПРО СВИНІ, ПРО ПОРОСЯТА, ПРО КОВБАСИ, ПРО КЕНДЮХ ТА ПРО РІЗНІ ДУЖЕ СМАЧНІ РЕЧІ

1. ЩО ТАКЕ Є СВИНЯ

Свинею зветься така людина… (Стій-стій-стій! Не туди заїхав… Отак завсіди, як про свиню почнеш, так когось із знайомих і згадаєш…)

Свинею зветься така тварина, що має чотири ноги, одне рило, один гвинтом хвіст, пару ушей, любить, коли їй кричати: "Пацьпацьпацьпацюуу". Дуже не любить, коли на неї гримнути: "Чучу, бодай тобі була здохла".

Оце є свиня.

Свиня хрюкає, чим і відрізняється від собаки, бо собака гавкає… Крім того, між свинею та собакою є ще одна велика різниця. Собаку завсіди звуть або Лапко, або Рябко, або Бровко, а свиней ніколи так не звуть. Свиню звуть або Чушка, або Ряба, або Біла…

До свиней неґречно раніше ставилися, зневажали свиней, глузували з них…

Що, мовляв, з неї, коли вона свиня? Свиня — й квит…

А потім, як додивилися, як зважили, як підрахували — лелечко моє! Не свиня, а банок. Справжнісінький тобі банок або кооперативне кредитове товариство, куди можна складати все, що є в тебе зайвого, а воно тобі росте, а воно тобі на нього відсотки пруть.

2. ЧЕРЕЗ ЩО Ж СВИНЯ В БАРИНІ ПОТРАПИЛА, А БАРИНЯ В СВИНІ

Через що?

Ану, де ви такої барині знайдете, щоб ти її годував, а вона тобі такуо користь давала?

Ви найдіть денебудь такуо бариню, щоб вона вам разом із барином за 10 років дала 40 000 000 (сорок мільйонів) паненят.

Знайдете?

Та ніколи в світі.

Хоч воно, положим, пани, коли ще мали якономії, плодилися дуже добре, але яка з того користь була?

Що ото паненята горобців з централок на селі стріляли та народ православний полохали… А хіба з нього, з того пана, смальцю натопиш?

Тожбо то й є.

А добра свиня та красивий русявий молодцюватий кнур, як підрахував один професор, за 10 років можуть дати приплоду 40 000 000 свиней.

От і порівняйте їх з паном та з баринею. І вийде, що свиня — бариня, а бариня — "свиня". Що кнур — барин, а барин — "кнур".

Певна річ, що бариня — "свиня" в старому розумінні, коли так дивитись на свиню, як колись на неї дивились.

А як узяти користь од справжньої свині, то далеко барині до неї.

Панів позбулися — заводьте натомість свиней. Свиня на землю не зазіхатиме, четвериками не їздитиме, працювати на неї треба значно менше, як на пана, а користі від одної свині куди більше, як од усіх панів на цілім білім світі.

3. ЗА ВІЩО ТУЮ СВИНЮ ХВАЛЯТЬ

А як же ж її не хвалити?

Купили ви свиню, приміром. Не свиню, а порося. Замішали їй мішанки там чи чого іншого, разів кільканадцять винесли — зирк: уже підсвинок.

Не встигли ви того підсвинка в саж закинути, ось тобі ж була покрова, ось заговіни на пилипівку, незчулись, як три тижні й пилипівки промайнули, а ваш уже "підсвинок" у сажі не вміщається.

А перед різдвом уже всім посемейством на "підсвинку" сидите, "давите", смалите, скребете й чините... Жінка біга, мов менинниця, Васько кричить:

— Тату, мені хвоста!

Килинка репетує:

— Мені вуха!

Кум пляшкою зпоза тину помахує:

— З ковбасами, Кіндратовичу!

А ви прямо мов князь: ні підходу до вас, ані приступу.

Бо де ж таки: липівка сала — пудів так на п'ять (кумові ви кажете: "Та, мо', там з півпуда й надрав! Паршиве порося таке, зачучвірене". Обов'язково так кажіть, бо позичатиме, лиха личина), ковбас чотири окості, ніжки, голова, почеревина... Та нічого тобі не пропада марно... 85 відсотків живої ваги з свині всі йдуть на користь. Тільки 15 відсотків (кістки) і викидаються... Та й то вже після того, як холодцю мисок із вісім стоїть у льоху та першого дня чекає.

Он що значить ваш "підсвинок"!

Та як же її не любити, коли ні кінь, ні корова, ні вівця, ні коза ніколи вам того не дадуть, що дає вам свиня?!

4. ОСЬ ТІЛЬКИ ЧОГО НЕ ЗАБУВАЙТЕ

Не забувайте того, що найвигідніші свині не прості, а породисті свині…

Прості свині — "необразовані" свині… Годуй його, пічкай його, а воно худе та худе.

А як добре породисту годувати, так так, сатану, рознесе, що лежить, як гарба.

Заводьте, значить, породисті свині.

Є ще одна порода свиней… Це так звані "свині собачі". Ви їх не розводьте, але коли вам хто скаже, що свині держати невигідно, так ви тоді йому сміливо загніть:

— Іди ти к свиням собачим! Ось для чого такі свині.

ОТ ТОБІ Й МАЄШ!

— Почекайте, почекайте! Ще два тижні — й гамба! І пара з їх не піде! То вже ми знаємо! Два тижні! А там оті всі ради, оті всі незаможники, ота вся "братія" — аж залопотить!

— Так, так! Я вже чув. Агличанка як ударить з Білого моря, а Франція як оперіщить з Чорного, а Польща зза Збруча, а Врангель з Румунії! Два, брат, тижні — й кришка! Співай — "трубу з димом"!..

Петлюра так само не спить. Що ото вони в газетах пишуть?! Та брешуть, сучі сини, й не почервоніють! Знаємо ми їхні газети!

— Та що там говорити! "Знаменіє" ж було таке! Баба Мелашка з Василля розказувала, що не встигла вона курки поглядіти, а воно як засяло, як засяло. Півень як закукуріка, а Рябко як заскавучить!.. А тоді зпоза хлівця голос такий ніби Миколи святого Мирлікійського: "Неси, раба божа Мелашко, до отця Йвана десяточок крашанок. Та двадцять тисяч радзнаками по сьогоднішньому курсу, треба молебня мені, святому, одправити, бо через два тижні і більшовики впадуть".

А вони пишуть:

"Ми міцні! Ми дужі!" Писало б їх і вздовж, і впоперек! Два тижні їм панувати!

…Отаке скрізь: "Два тижні… І капут…"

І от на тобі:

Англія признала!

Італія визнає!

Наввипередки женуться!

Пуанкаре і той уже розгониться…

Даремно й півень кукурікав… І Рябко скавучав… І сяяло даремно!

ПО ІНСТАНЦІЯХ!

Підмітив незаможник Бідненко, що засівна кампанія весняна проходить на селі дуже добре.

"Ке, — думає,— в газету писону! Почитають нехай, як наші господарство народне відновляють..."

За олівець, за папірець і чиркчирк:

"У селі Шенгеріївці справа йдьот пошти што й гаразд. Обсіємось! Роботають, так аж курить, потому — гуртом. Потому — в гурті сила. Прохаю надрукувати. Незаможник Бідненко".

Написавши, до сількомнезаму пішов показать.

— Давай сюди! — голова комнезаму каже. — Потому — по інструкціях треба!.. Самі пошлемо!

І за допис...

— "В гурті сила"?! А про голову нічого?! Смотри какой!

І дописав:

"Найбільше працює й керує голова комнезаму Петренко". Та по інструкціях — до райкомнезаму. Прочитав і голова райкомнезаму. — Іч які! А район так пальцем сякається?! І дописав:

"За безпосередніми вказівками голови райкомнезаму". А секретар додав: "І секретаря"...

Далі ви вже, певна річ, догадуєтесь, що й округа, й губернія...

І приходить до газети:

"При цьому надсилається стаття незаможника Бідненка для друку в газеті". Голова ГубКНС N... Секретар N... Розумієте?!

Спрашується в задачі: Як треба писати?

ЩО ПРАВДА, ТО ПРАВДА!

От хоч як криєшся, хоч як конспіруєшся — нічого не виходить. Усе видко! Як те шило з мішка — так і вистромиться.

І все видать...

Наші, приміром, радянські, інтимні, сказать би, справи... Не заховаєш... Ніяк не заховаєш...

Думаєш, що тільки ти та кум з кумою твої знають, а воно зирк: уся Бразілія вже про це говорить.

Та все тобі до рубчика, до ниточки їм відомо.

Ось прочитайте, що друкує бразільська українська газета "Праця", що виходить у місті Прудентополісі, в № 52 від 27 грудня 1923 року. "Директором" тої газети є Б. Лопатюк.

"Большевики надають дітям кінські імена. Большевицькі безвірники в своїому зогиджуванню віри дійшли до того, що вже не дають хрестити дітей. Дають їм самі якінебудь імена, лише не імена святих. І так називають дітей: Ворон, Сірий, Каштан, Гнідий, Дерешуватий і т. д."

Звідки в Лопатюка така поінформованість?

Ідуть собі кум з кумою до батьків, сідають за чашкою чаю й вигадують, яке б ім'я дати дитині. Нікого в хаті більш немає, вони самі.

Ну наззуть ту дитину, відповідно до того, чи вона "лошачок", чи "кобилка", Гнідим чи там Буланою. І порозходяться.

А Лопатюк знає.

Бо він "директор" газетний. Мусить знати всі сенсації. І знає…

А головне, що це — правда… Ми й не криємось…

Тільки ж треба було пояснити своїм читачам, через віщо саме більшовики дають дітям "кінські" імена.

Не думайте, що отак ото спроста: давай, мовляв, кіньми будемо…

Ні. Причина глибша.

Я поясню це, спеціально для Лопатюків.

Коли більшовики скинули царя, повигонили панів і забрали владу до своїх рук, бог їх покарав… Почали в їх плодитися не діти, а лошата… Факт… Родиться, задере хвоста та як двине в комсомол…

Ну як же ви таких дітей "святими" йменнями зватимете? Незручно. І почали надавати "кінські".

Щоб "святі" не образились…

Бо в нас був уже один такий випадок.

Опоросилась в одному совхозі свиня. Завідувач не подумав, узяв та й назвав поросят Лопатюками… Рахубу мав… Як зчинили свині бунт!

— За що, — кричать, — ти нас ображаєш?! Що ми тобі, директори "Праці" бразільської, чи що?! Ми чесні свині!

…Образились…

ЯК РАДУ ТІЙ ЗЕМЛІ ДАТИ (До земельної наради)

Раніше безпечніше було… і безпечніше, і легше… Була земля… Багато було чорної, як воронове крило, землі…

Лежала вона на землі українській гонами й перегонами, десятинами й акрами… І були собі селяни…

Булижили собі вони на землі українській хуторами, селзми, містами й містечками…

А над усім цим, над селянами й над землею, був собі бог, всеблагий та всеправедний…

І бачив бог, всеблагий та всеправедний, що тяжко біля тої землі поратися, не легко тую землю доглядати, обробляти, обсівати та угноювати…

А бог завсіди був за бідних, сіромаські інтереси бог обстоював.

Бо ще й у писанії було сказано:

"Як хочеш, мовляв, у царство небесне, віддай усе, що в тебе є… Бо легше верблюдові крізь голку пролізти, як багатому до царства небесного дістатися!.."

Та й віддав бог усю землю поміщикам:

"Хай, мовляв, багатії за землю дбають та про неї думають..."

І порядкували землею графи Бобринські, графи Браницькі, та Терещенки з Харитоненками, та Лизогуби з Скоропадськими...

Легко було селянинові українському... Не боліла йому голова, — було кому подбати, щоб на землі і сіялось, і віялось, молотилось, мололось та їлось...

А тепер — земля наша, самі й порядкувати мусимо...

Ну й турботи. Наради, та ради, та конференції... Бо землі лад треба дати...

Улаштувати землю треба. Землеустрій налагодити. Як його налагодити?..

Найкраще, звичайно, вузенькими смужечками землю порізати. Це дуже для дядьків зручно. Ореш, приміром, чи косиш на своїй ниві, а поруч кум косить. Треба тобі закурить чи табаку понюхати — перегнувсь трохи набік і вже з кумом мало не цілуєшся...

А потім треба додивлятись, щоб одна нивка в однім кутку, друга десь за три верстви, третя за річкою, четверта за млином.

Тоді "сам" на одній працюватиме, жінка на другій, син на третій, невістка на четвертій. Всім, одне слово, праця буде. Всі без роботи не сидітимуть. "Колективна" праця буде.

Кому яку землю дати?..

Ну от ви, приміром, заврайземуправлінням. А у вас кума у вашому районі. Якої їй землі нарізати? Та ясно ж! Ріжте під самісіньким

огородом, щоб недалеко їй ходити було на землі тій поратись. Приїдете коли (коли там уже й вирвешся: ділов, ділові), а вона жнивує... Вийшли за клуню, затулились од сонця рукою: — Кумасюуу! Гов!

П'ять хвилин — кума й дома! Тут миттю і вареники, і пиріжки, і горішки!

А наріжте денебудь верстов за сім, за десять — як ви її звідти викличите?..

Червоноармійцева жінка, прикладом. Цій уже можна й верстов за десять смужку дати. Червоноармійці повинні привикати до довгих переходів.

Це буде так званий землеустрій відповідно до місцевих умов.

Візьмемо тепер хоч агродопомогу селянам.

Де будувати агробази, агропункти, племгоспи, насіннєві участки, зразкові поля, дослідні поля?

Де? Ясно: біля Харкова, біля Києва, біля Одеси... Щоб агроперсонал не сумував вдалині від великого міста. Збудуєте денебудь агробазу біля Шенгеріївки, за сорок верстов од залізничної станції, за двісті од більшменш путящого міста... І тоскно... Може, не самому агрономові тоскно, а його жінці, його молодій доньці...

Все це треба брати під увагу, заводячи агрономічну допомогу нашому селянству...

А кредитування?

Кому позичити? Омелькові, що має півтори десятини піску та півкорови, чи Петрові Кіндратовичу, що на двадцять п'ять кахикає й сірим у яблука жеребцем до церкви їздить?

Петрові Кіндратовичу. Людина статечна, заможна й у бога вірить…

Колективізація…

Кого гуртувати? Зновтаки. У Петра Кіндратовича двадцять п'ять десятин, у Свирида Карповича — двадцять п'ять, у Йвана Пилиповича — двадцять п'ять. Є що гуртувати. От і згуртуйте…

А що з того Омелька, та Митра, та Панаса з півтора десятинами та з конопляними наритниками?!

Та, добре подумавши, чимало чого доброго наробити можна.

ЧИЙ ШЕВЧЕНКО?

— Наш Шевченко!

— Ні, наш Шевченко!

— Та ні, таки наш Шевченко!

— Наш!

— Наш!

А як насправді, чий же Тарас Григорович? Наш чи їхній?

— Їхній!

Факт! Що факт, то факт, нема де правди діти — їхній…

— Який там, — вони кажуть, — Шевченко революціонер, коли він і віру, і церкву, і бога так поважав, так славословив, так шанував!

І що ви на це скажете? Правда!

Читайте, як він до цього всього ставився:

Храми, каплиці, і ікони,

І ставники, і мірри дим,

І перед образом твоїм

Неутомимії поклони —

За кражу, за війну, за кров,

Щоб братню кров пролити, просим,

А потім в дар тобі приносим

З пожару вкрадений покров…

Бачите?

Пожар, небезпека, згоріти можна, загинути — раз плюнуть, а ми, незважаючи на це все, в огонь, мовляв, ліземо, щоб свиснути покров і богові в дар принести…

Хіба це не любов, не самопожертва?

Хіба це не повага до релігії, до церкви?

І це ще не все…

У поемі "Іван Гус" Тарас Григорович просто кричить за автокефальну церкву:

Автодафе! Автодафе! Гуртом заревіли…

"Автодафе" — це тоді так звалась автокефалія. Можна дуже багато з Шевченкових творів таких прикладів понаводити, але гадаємо, що досить буде й тих. Далі…

Відношення Т. Г. Шевченка до панів. Безперечно, дуже симпатичне. Та й інакше й бути не може. Сам кріпак, змалечку вихований на панській ласці, він все своє життя про панів ізгадує. Устами героїв своїх віршів він їм шану і дяку віддає…

Послухайте, з якою любов'ю Лукія ("Відьма") розказує дівчатам про те, як вона пана любила:

А вона їх научала, Як на світі жити; Розказує, як і вона Колись дівувала І як лана полюбила, Покриткою стала. І як стригою ходила, Близнят породила.

Усе, було, розказує, Аж плачуть дівчата, Та христяться, жахаються, Ніби пан у хаті…

Ви бачите, з якою любов'ю ставилося населення до панів. Проста дівка Лукія настільки любила пана, що не одну дитину йому народила, а цілих двоє. І дівчатам потім розказує. Дівчата з радості аж плачуть, і в екстазі їхньому їм навіть пан увижається ("Ніби пан у хаті…").

Далі…

Ми вважаєм Шевченка за борця за волю. Помиляємося ми. Шевченко любив неволю. Він її навіть ідеалізував. Пригадайте:

Заснули, мов свиня в калюжі, в своїй неволі…

"Свиня в калюжі"… Верх блаженства… Ми ж прекрасно всі знаємо, що ніхто так красиво себе не почуває ніколи й ніде, як свиня в калюжі…

Далі…

Помиляємося ми так само, що Шевченко ненавидів царів. Чому ми це приписали Тарасу Григоровичу, я просто не розумію. Він же ясно й недвозначно каже:

Все на світі не нам, Все богам та царям…

Все їм! Все їм оддавай!

Хіба це не пошана царів та богів?

А оце, приміром:

О люди, люди, небораки, Нащо здалися вам царі…

Прямо благає!.. Навіщо вони вам? Дайте їх нам! Страшеннобо любив він їх…

Наведені приклади, думаю, переконають, що Шевченко, безперечно, їхній… Панський Тарас Григорович.

У "Заповіті" так якнайяскравіше виявилася ного поміщицька ідеологія, його бажання великої земельної власності:

Щоб лани широкополі, І Дніпро, і кручі Було видно…

Бачите який?!

Не просить якихось півдесятин, а цілі лани, з кручами, з Дніпром…

До графині Браницької хоче дорівнятися…

Так чий він? Правда, їхній?!

КИЇВ

(Усмішка. Ретроспективна, коли можна так сказати)

Високо передо мною

Старий Київ над Дніпром.

Та воно таки так…

І "високо", і "передо мною", і "старий", і "Київ", і "над Дніпром"…

Тільки от що "Днепр не сверкает под горою переливньш серебром", а пірнув Дніпро під аршинну кригу, закутавсь у білу пухову ковдру й спить… І тільки іноді, як йому щось насниться, репне від Подолу до Слобідки репом гучним і знову спить.

А Київ… Київ високо…

Київ — хароший…

Великий — це раз... Чепурний — це два... Певний себе — це три...

Що снігу на вулицях цілі гори, що, коли їдеш візником, так тебе піряє згори наниз і знову нагору, що шлунок твій зскакує кудись до сліпої кишки, а сліпа кишка з горла визирає, так то нічого... Колись же воно розтане... І тоді рівно буде і не пірятиме...

Кияни — народ хароший і зразу, не встигли ви вийти з вокзалу, знайомлять вас з дрібницями свого київського життя...

— На Тургенєвську!

— 75!

— Та...

— Пуд вівса сто!

Чого він гадає, що вас якраз саме цікавить київський овес, це вже його справа.

Але ви вже знаєте, що пуд вівса не п'ятдесят, а сто...

Київ білий тепер. Більше — білий і м'який... "М'якості", мабуть, не менше, як аршин завтовшки...

І слизький, і блискучий Київ... І під ногами рипить...

А ще тижнів зо два — і Київ буде сірий, а потім бурий, а потім мокрий, аж ось поки!

— Што будіть? Што тольки будіть?! — казав мені хазяїн препаскудної столовки на Подолі, чоловічина пудів так на сім з гаком. — Власть

невозможная, ви ж таки самі подумайте! Што будіть?! Ви ж тольки посмотріть, как линьоть, как двиніть! Потому — бог видіть! Бог усьо видіть!

І я думаю, що таки "бог усьо видіть". Крім того, якою халерою він мене нагодував у своїй їдальні.

Київ пишний… Вулицею Воровського (б. Хрещатик) до приїжджих усміхається й парфумами, та модними черевиками, та сукнями, та брилямикапелюхами й золотими годинниками та ланцюжками вихваляється…

І все блистить, і все хвилями сукняними на вітринах спадає… Так важно, так приваблююче…

"Отрез на брюки п'ять п'ятдесят"…

І крамарі в Києві хароші, і всі вони йдуть "навстречу населенню"…

"Согласно постановлению СТО и идя навстречу населенню, ценьї пониженьї на 25 процентові.." Щасливе населення!

Київ строкатий!

Афішами заліплений! І чорними, й червоними, і зеленими! І отакусенькими, і отакими, і отакеннними!

І всі афіші змістовні, афіші цікаві, афіші для художнього розвитку київського населення конче й конче потрібні!..

ТРЕСТ "ДАЙОШ ВЕСЕЛЬЄ" неп танго

Маринеточка Жанеточка і т. ін., і т. ін. Це, мабуть, спеціально для березневих днів… "Маринеточка — Жанеточка"…

АЙСЕДОРА ДУНКАН Ну — це загальновизнане, непохитне, традиціями при бите й певне!..

Тут нічого не заперечиш…

дім пролетарського мистецтва

КАРНАВАЛ

призи за танго! призи за довгий hісі

Не сказано тільки, за який ніс приз дається: чи за пролетарський, чи за буржуазний.

Сказано тільки, що це робиться в "Домі пролетарського мистецтва".

БИМБОМ! "Дєйствительно настоящіє". СОНЬКА — ЗОЛОТАЯ РУЧКА! "Дєйствительно настоящая!"

ІАМО! Угадує! Вгадує, що було, що й не було! "Дєйствительно настоящий". (

І на всіх стовпах, і на всіх парканах, і на всіх тумбах доводиться до відома київського населення, що цими днями відбудеться

прощальний бенефіс адміністратора цирку абрама львовича

АДАМОВА

І Абрам Львович ласкаво посилає з афіші привітну усмішку, оздоблену чорнявими кучерями, дорогому київському населенню...

"Та заходьте ж!.."

Опанас Карпович Саксаганський "орудує" трупою в театрі імені Заньковецької.

Ставить п'єсу з незаможницького життя, що яскраво малює побут бідної вдови і її єдиної доньки... "Наталка Полтавка" та п'єса зветься. Письменника Івана Котляревського.

Постановник — Саксаганський.

Лаборанти — Северин Паньківський і Чичерський.

Масове дійство після

Де згода в сімействі, Де мир і тишина...

Рухи виключно ногами, з вихилясами й викрутасами... Далі йде гостра сатира на сільську власть — "По ревізії" драматурга Кропивницького, де змальовується голова сільради, незаможник Гарасько і делегатка жінвідділу Риндичка!

Цілком нова п'єса!

Іде в сукнах (свитка, чумарка, пояс і очіпок).

Анонсуються: антирелігійна п'єса "Вій", п'єса з життя спілки мисливців і рибалок "За двома зайцями", індустріальна комедія "Крути, та не перекручуй", драма з життя профспілки деревообробників

"Бондарівна", астрономічна п'єса з життя космосу — "Доки сонце зійде, роса очі виїсть" і т. ін.

Самому не довелося побувати, а цікаво всетаки... Нове все й доситьтаки оригінальне...

"Думка" в^Києві співає... Співає не "за страх, а за совість". Підряд щось одинадцять концертів! Був на однім в Будинку освіти. Народу — тиск! Багацько пішло додому, бо не вмістилося. Концерт присвячений Шевченкові. Прекрасне виконання. Великий художній успіх. "Думка" киян повоювала... Скоро виїздить до Харкова завойовувати харків'ян... Харків'яни хай уші прошурують, бо є що слухати і є кого слухати...

Кияни, — ще раз кажу, — народ хароший! Тільки їм усім дуже ніколи. Ну до того ніколи, що я навіть не знаю, коли вони, бідолашні, й обідають!

Зайдеш потихеньку так, спитаєш:

— Чи не можна б чого так дізнатися?

Чекаєш. І бачиш, що ніколи людині. Ну й ідеш собі геть. Одного тільки й зустрів такого, що йому не було ніколи.

— Приїхав?

— Приїхав!

— Сідай! їдемо на завод молочарського приладдя "Добробут". Це ми ("Сільський господар") тут, брат, заладнали! Посуд поза конкуренцією! Полуда — нема ніде такої. З руками молочарські спілки одривають! От би трохи грошей!.. Ось тобі механічний цех, ось дерев'яний, тут лудять, тут маслобойки роблять! Бачив?! Ніби й непоказний, а справу робимо! З нічого почали! їдемо на контрактні

— Їдьмо! — кажу, а сам думаю, чого це йому не ніколи. І киянин, а не ніколи... І виявилось, що до Харкова виїздить, у Харкові вже працюватиме... А був справжнім киянином, навіть правобережною філією "Сільського господаря" завідував.

От що значить харків'яни...

Найбільша, найважливіша й найгучніша подія в Києві — це вихід із "Гарту" аспанфутів Варуського й Щербини.

Газети повнісінькі сенсаційних звісток про безідейність "Гарту" і черезверхідейність аспанфутів.

Населення в паніці. Чекають великої повені. Серед літературних кіл жах! На Трухановім острові баба корову продала. "Все одно, — каже, — водою занесе!"

Говорять про утворення якогось об'єднання з таємничою назвою "Літературні скакуни".

Одна старенька бабуся, що має вісімдесят чотири роки й каже, що до самої смерті не визнає Радянської влади, прочувши про "Літературних скакунів", перехрестилась і лякливо промовила:

— Невже ж і в літературі появились?

Але в неї замість "скакунів" таке вимовилось, що не доведи царице небесна.

Отакий Київ! Славний Київ, хароший Київ!

Стоїть собі на золотих горах, над сивим Дніпром, а святі та преподобні Антоній та Тодосій з іншими чудотворцями печерськими молять бога за його.

І молять ретельно, молять добре, бо їм же більше робить нічого: на те й поставлені…

А в Харкові хоч би тобі поганенький святий був…

Ну годі!

Хто хоче більше про Київ, хай сам приїде й подивиться.

ЯК ГУСЕНИЦЯ У ДЯДЬКА КІНДРАТА ШТАНИ З'ЇЛА…

(Чистісінька правда)

Розкажу — так не повірите…

Набрав Кіндрат у кооперативі три з половиною аршина черкасину.

Не черкасин, а просто тобі "всіх скорбящих радість". Палажка як побачила — так і припала:

— Тату, це мені на керсетку!

— Не буде, Палажко, діла! Штани мені будуть! Черкасин добрий, пошию, щоб на спаса булотаки в чім і на храм вийти… Одстань і не приставай, бо годі вже у вибійчаних красуватися… Це штани такі, що й тебе буде в чім заміж видати… Літа йдуть, у цих штанях мене й поховаєте… І поніс до кравця.

— Ось! Дивись, Пилипе, край по совісті, бо це — черкасин…

— Та то вже нас не вчіть, — каже Пилип. — Вам як? Чи на галіфе попустити, чи в шагу?

— Попускай у шагу, щоб не муляло… Пуд дам, та, може, ще як накапає, то й чарка яка перепаде.

Одне слово, пошились штани. На роговім ґудзику, збірка до збірки.

Надів Кіндрат, подивився, присів, підняв праву ногу, підняв ліву — ні за віщо не зачіпає.

"Слобода" скрізь, як після революції.

— На, стара, заховай у скриню… На спаса надіну… А ти, Палазю, не журись… У садку вродить, продамо яблука — буде тобі керсетка… Ховай, ховай, стара, і тобі кубова спідниця буде… Вродить — і буде… Півдесятини садка — хопить і на керсетку, й на спідницю…

А кубельця на яблунях у садку, аж у очах рябить, на кожній гіллячці…

— Поздіймати б ото, старий, чи що7

— Та хай! Хай трохи потепліє… Там після водохреща свяченої води залишилось… Покропимо, воно не візьме… Балакають ото чортзнащо!..

Потепліло… Покропили свяченою водою… Черва від "святої" води заворушилась та як чесонула… Так то їла листя, а то вже гілочки трощить… Стоять не яблуні, а кострица…

Вродило… Не яблука, самі "дулі"…

— Так що ото ти собі, стара собако, думаєш? У нових штанях проходжатися7 А я тобі "гимназією" у святій церкві світитиму?

— Бач ви які?! Собі так черкасинові штани пошили, а в мене з кохтини лікті вилазять. А Петро вчора казав, щоб я собі "оце" чимнебудь прип'яла, а то крізь кохту повискакують! У вибійчаних не могли ходити?

— На! Забирайте мої черкасинові! Беріть! Нате й вибійчані! Пийте мою кров!..

І став Кіндрат без штанів у садку. Дивився на яблуні та головою хитав.

— І що було б пооббирати!